ВІСТІ КОМБАТАНТА

3

ТОРОНТО — НЮ ЙОРК 1966

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: А. Валійський, В. Гузар, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Арґентина:
Fraternidad de los ex-comb
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

Австралія:
Fekshan Library & Book Supply,
16 W. Prospect Street, Glenroy, W. 9. Victoria, Australia.

На **N. S. W.** в Австралії:
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

З.Д.А. й інші краї:
"VETERANS' NEWS", P.O. Box 1184, Church St. Station, New York, N.Y. 10008, U.S.A.

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008. U. S. A.
In **Canada:** Editor — 9 Skylark Ave., Toronto 9, Ont.
Administration — 41 Whitbread Crescent, Downsview. Ontario

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 1966 Торонто - Нью Йорк Ч. 3 (24)

ЗМІСТ

ДУМКИ НА ЧАСІ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

МЕМУАРИСТИКА

НАУКА І ТЕХНІКА

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЇ

РІЗНЕ

В. Бора

ДРУЗЯМ З ПІД БРОДІВ

Останніх сторінок історій
Ви не читали тихий жаль,
Ви їх писали потом, кров'ю
Під зойк гранат, під рев моторів,
Під крик, жахливий реґіт сальв.

Останні сторінки історій —
Це Вам, залізом зритий, шлях,
Сповитий цвітом, злитий кров'ю,
На ньому — черенки, мов зорі,
Серця розкидані в полях.

Останні сторінки історій —
Це Ви в атаках і вогні,
Як гідні спадкоємці слави,
Що віддали свій юний порив
У жертві рідній вітчині.

Останні сторінки історій,
Написані в полях — лісах
Залізом, порохом і димом
І кров'ю ранених артерій
На синьо-жовтих хоругвах.

Аполітичність Братства 1-ої Дивізії УНА

У нас дуже часто чуємо заяви, що Братство кол. вояків І-ої Дивізії УНА — це аполітична організація. По своїй суті така заява помилкова й не відповідає дійсності; навпаки, дозволю собі зробити зовсім протилежне твердження: ми, так само, як і кожна інша українська установа у вільному світі, є політичною організацією.

Політична наша організація і такою і мусить бути, бо саме тому, що ми «політичні», — Братство було зорганізоване. Не важне, що в нашому статуті нема цього підкреслено; не важне, що ми не маємо якоїсь ідеологічної плятформи, так, як це мають суто політичні організації. Саме творення Дивізії «Галичина» в 1943 р. було політичним актом і завдання, яке тоді стояло перед усіма учасниками Дивізії було політичне, бо ж усі ми твердили й вірили, та віримо тепер, що взяли ми зброю в руки, не за що інше, а за політичні права нашого народу, нашої Батьківщини. Мети, до якої ми прямували зі зброєю в руках, ми не осягнули не з власної вини, а з вини міжнародних обставин, але ніхто з нас ані на хвилину не сумнівався у тому, що складання вогнепальної зброї зовсім не означало складання ідеологічної зброї і кінець боротьби за великі ідеали всього українського народу. Чи це наші одностайні виступи в таборах полонених проти большевицько-московських зазіхань на нас, чи маніфестація в обороні життьових прав українського народу на рідних землях, чи видання якоїсь корисної книжки чи журналу — все це в наших обставинах являється політичною діяльністю. Наша спонтанна піддержка всіх корисних починів будь-якої української організації чи українських центральних установ, як КУК у Канаді чи УККА у ЗДА, є політикою, від якої ми аж ніяк не можемо відмовитися.

Правда, серед нас є чимало членів, які своєю симпатією чи безпосередньою приналежністю до того чи іншого політичного середовища, визнають ту чи іншу ідеологію (за вийнятком комуністичної чи взагалі шкідливої українській визвольній боротьбі). Це диктує Братству триматись осторонь від політичних угрупувань, які часто себе взаємно поборюють, не в ім'я всеукраїнських, а своїх партійних інтересів. Така постанова керівних проводів Братства, та взагалі всього членства, творить Братство апартійною організацією. Одначе, Братство не сміє замикати очей на всі ті проблеми, які нуртують серед української спільноти поза

Україною, так само, як не сміє замикати очей на всі ті процеси, які зараз відбуваються у поневоленій Україні. Ми ніколи не йшли воювати за якусь абстрактну Україну, а за ту, в якій ми жили, в якій ми виростали, якій ми віддавали свої молодечі мрії, а вкінці багато з нас віддало за неї своє молоде життя.

І якраз тому, що ми вже майже чверть століття відірвані від цілої маси українського народу і, хоч-не-хоч, засвоємо собі багато дечого з окруження, в якому живемо, нам треба обов'язково вивчати й аналізувати всі явища визвольної боротьби в Україні; вивчати Україну, якою вона є сьогодні, вивчати її і продовжувати боротьбу за неї у всіх доступних нам формах, обороняти її інтереси перед вільними народами світу. А інтереси України є не тільки там, у рідному краю, але всюди, де живе український нарід, бо сильна й зорганізована українська громада в діяспорі повинна й мусить бути на сторожі прав і інтересів поневоленого українського народу. Ми повинні й мусимо поборювати серед нашої громади прояви асиміляції, дефетизму та зневіри. Ми не повинні бути байдужними, коли ті чи інші високопоставлені чинники, в тій чи іншій ділянці українського життя в країнах нашого поселення, йдуть шляхом опортунізму чи власної користи й діють на шкоду інтересів української спільноти. Таких проявів у нас тепер не бракує і тому не застромлюймо, як струсі, голови в пісок, щоб не бачити, що діється довкруги нас, а даймо належну відсіч кожному, хто на неї заслужив, незалежно від того, чи він у генеральській уніформі чи в чернечій рясі. Годі робити революцію в Україні (розуміється — словами) і проголошувати себе єдиноправильним оборонцем українського народу та його речником, відмежовуючись від найбільше суттєвих проблем на еміграції. Наша допомога рідному народові стоїть у прямому відношенні до нашої зорганізованости і сили в країнах нашого поселення. Тому віддаймо всі свої зусилля для скріплення нашої єдности, для збереження нашої самобутности, а впарі з цим і всіх наших цінностей, які наші батьки й ми винесли з рідних земель. А цими цінностями є наша Церква, наша мова, наша культура, яку нам треба зберігати в країнах нашого поселення, якщо маємо залишитися собою і поступово здійснювати ідеали, за які впало чимало наших друзів. І це наша політика; і саме тому ми — політична організація. І не може бути ніякої української комбатантської організації, яка не була б політичною, бо всі українські колишні вояки мали й мають політичні ідеали й воювали за політичну ціль — Українську Державу.

В. В-а

Августин Штефан

Українське військо в Закарпатті

I.

Закарпатські українці аж надто короткий час жили в українській державі, але на їх землі, що лучить Захід зо Сходом, часто відбувалися походи і наступи різних військ, деколи й українських. Акції та навіть лише сама приявність свого війська, прокидували національну свідомість та оживлювали зв'язок з іншими українськими землями.

В цій статті подані деякі матеріяли про дії або тимчасову приявність українських збройних сил з Галичини, з Наддніпрянської України та й льокальних в Закарпатті. Було б добре, щоби дослідники історії Закарпаття доповнили і, якщо потрібно, виправили цю першу спробу.

I. Українські війська в Закарпатті від IX. століття до I. світової війни.

1) Закарпатські перекази говорять, що предки закарпатців — білі хорвати — з кінцем IX. століття мали свою державу, якою правив князь Лаборець. Ця держава лежала між Карпатами, Тисою і притокою Тиси Борогом, до якого недалеко від себе зливаються ріки Латориця, Уж, Лаборець, Ондава і Топля.[1])

Мадярський літописець Анонімус (Безіменний), про якого відомо тільки те, що жив в другій половині XII. століття і був писарем мадярського короля Бели, написав історію мадярів від найдавніших часів до короля св. Стефана під назвою «Діла мадярів».[2]) Спосіб писання і стиль цього літопису, писаного по-латині, наводять на думку, що Безіменний був французом або таким, що вчився в Франції. У своїй хроніці Безіменний говорить і про князя Лаборця. Це найстарша писана згадка про князя Лаборця. Однак деякі історики вважають хроніку Анонімуса за невірогідну.

Закарпатські перекази про війну Лаборця з мадярами[3]) говорять так: Коли мадяри під проводом Алмоша (батька Арпада) перейшли веречанський провал, князь Лаборець став до бою проти них над рікою Латорицею і відбив їх. На радість з приводу перемоги Лаборець вгостив своє військо вином. По гостині військо заснуло твердим сном і коли мадяри окружили їх і напали на них, сонне військо переможено і вирізано, тільки Лаборець пробився і втік на захід. Але над річкою Свіржавою упав під ним кінь і мадяри дігнали його і повісили на дереві. Від того часу та річка називається Лаборцем.

Анонімус в главі 13 свого літопису пише: «Тоді князь Алмош і його старшини почувши це (що край багатий) надзвичайно радувалися і поїхали верхи під замок Гунґ, щоб завоювати його. Як тільки роз-

ставили табори довкола мурів, то начальник замку Лаборці, якого звали на своїй мові дукою (князем), втік і поспішав до фортеці Землін. Його переслідували вояки князя і спіймали біля одної ріки та повісили на тому самому місці. І з того дня ріка ця була названа його іменем Лоборці. Тоді князь Алмош і його війська увійшли до замку і принесли безсмертним богам великі жертви і бенкетували чотири дні...»[4])

З часів до р. 1250 залишилося в Мадярщині мало архівних документів, бо в часі татарського нападу в р. 1241 - 42 татари руйнували вогнем і мечем села та міста і палили церкви та монастирі, де грамоти береглися. Літопис Безіменного був писаний після татарського нападу, попередні описи правдоподібно були знищені. Однак, існування ріки Лаборець та закарпатські і мадярські перекази, як теж оповідання Безіменного доказують, що князь Лаборець жив і воював. Отже перше, дотепер відоме, закарпатське українське військо було військом князя Лаборця.

2) Українські літописи пишуть, що в поході князя Олега на Царгород початком X. століття взяли участь всі українські племена, між ними так само і білі хорвати, предки закарпатців. Олег ішов Дніпром у похід, а білі хорвати ішли Дунаєм під своїм князем і злучилися з дружиною і човнами Олега на Чорному морі та разом вдарили на Царгород.[5]) Це друга згадка про українське військо Закарпаття.

3) Чотири королі і два князі з династії Арпадовичів були одружені з українськими княжнами і дві княжни з Арпадовичів з галицькими князями.[6]) Українську княжну-наречену провадили українські військові відділи і тоді закарпатці стрічали в себе українське військо. Зять Ярослава Мудрого мадярський король Андрій І. вернувся до Мадярщини з київським військом.[7]) Арпадовичі вимерли 1301 р.

4) Галицько-українські військові відділи могли бути в Закарпатті між рр. 1280 - 1320, коли Березька і Спіська жупи належали до Галицько-волинської держави князя Лева І. Даниловича.[8])

5) Закарпатський вельможа Петро Петрович (Петенько, Петгео) земплинський і ужанський наджупан підняв 1315 р. повстання проти мадярського короля Карла Роберта з роду Анжу, щоб боронити руську віру, бо Карло хотів все латинізувати. Петрович поїхав до Галичини і просив галицького князя Лева II. Юрієвича, щоби прийняв мадярську корону і виступив проти Карла Роберта. Лев II. був внуком мадярського короля Бели IV. і мав таке саме право на мадярський престіл як Карло. Але Лев II. воював тоді з Литвою і татарами і не міг дати помочі Петровичові. Петро Петрович воював до р. 1321 на чолі своїх закарпатців, але вкінці поляг під замком Мак на Пряшівщині у бою з Йоганітами.[9])

6) Під кінець XIV. століття подільський князь Федір Коріятович привів з собою на Закарпаття, як старі хроніки пишуть, біля 40,000 українців з Поділля і поселив їх головно в Березькій жупі. Очевидно, Коріятович мав своє військо і це було, мабуть, останнє українське військо в Закарпатті аж до р. 1849.[10])

7) У березні 1849 р. Головна Руська Рада у Львові створила військову формацію під назвою «Руські Гірські Стрільці». Їх однострій мав українські мотиви,[11]) старшинами були українці. Цей курінь, що мав 1410 добровольців-українців, у вересні 1849 вирушив через Закарпаття до Мадярщини. Руські Стрільці не брали участи у воєнних операціях, бо мадярська революція вже була здавлена. Стрільці тільки асистували при останньому замиренні Мадярщини і в січні 1850 вернулися до Львова.[12])

II. Українські Січові Стрільці в Закарпатті в I. світовій війні.

На пробудження національної свідомости закарпатців значний вплив мав побут Українських Січових Стрільців в Закарпатті. Більші або менші формації УСС, деколи кількасот стрільців, побували довше або коротше, кілька днів, навіть кілька місяців в кільканадцяти селах і містечках в часі від 4 вересня 1914 аж до квітня 1917 в Закарпатті.

Стрільці часто ночували в селянських хатах, розмовляли з селянами, бавилися з дітьми, учили молодь народних і патріотичних пісень, в неділю і в свято ходили до церкви, і часто стрілецький хор співав там на Богослужбах. Мешканці села щоденно прислухувались команді в їх рідній мові, українській пісні і розмові «панів офіцерів», які говорили не

по-мадярськи, але так, як вони. Це створило сердешне відношення між стрільцями і селянством і прокидало приспану свідомість.

Стрільці своєю веселою вдачею, охотою помогти і своєю піснею так приєднали собі мешканців тих сел, де вони були на постої, що не тільки молодь, але й старші з плачем виправляли стрільців з села, коли вони вибиралися на фронт або до іншого постою.[13])

Відділи УСС побували довше в таких місцевостях Закарпаття:[14])

1) В Страбичові і в Ґоронді перший курінь Михайла Волошина, другий курінь Гриця Коссака і третій півкурінь Степана Шухевича від 4-го до 30-го вересня 1914, однак деякі сотні війдійшли на фронт скоріше. 2) В Нижніх Верецьких сотня Василя Дідушка від 10 вересня до 8 жовтня 1914. 3) В Ужку, в Заброді і у Великім Березнім сотня Осипа Семенюка від 18 вересня до 15 жовтня 1914. 4) В Чинадієві сотня В. Дідушка від 10 до 25 жовтня 1914. 5) В Хусті сотня Клима Ґутковського від 1 листопада 1914 до 10 січня 1915. З околиці Хуста (з Липецької Поляни) кілька сільських хлопців просили прийняти їх в тім часі до УСС, але їх не могли прийняти. Сотник Ґутковський якийсь час був місцевим командантом в Хусті і причинився до спопуляризування УСС не тільки серед місцевого населення, але і серед австрійської армії, бо чисельні відділи армії, переходячи через Хуст зустрічалися тут з сотнею УСС. Коли престолонаслідник Карло переїжджав через Хуст, сотника Ґутковського та його сотню представлено Карлові і вони одержали признання від Карла. 6) В Ґоронді знову зібралися сотні Осипа Будзиновського та Дмитра Вітовського в першій половині листопада і по кількох днях відійшли на фронт 12 листопада 1914. 7) В Паланках від листопада 1914 до 5 липня 1915 була спочатку кадра а потім кіш. 8) В селі Мішкаровиці, біля Латірки третій півкурінь Степана Шухевича станув постоєм кінцем листопада 1914 і виконував стежну службу ввесь грудень та брав участь в боях в Підполозі (Везерсаллаш) і в Гукливі (Зуго). 9) В околиці Волівця, поміж верхами Плай та Великий Верх сотні Осипа Букшованого, Романа Дудинського та Зенона Носковського перейшли на становище 20 грудня. Звідтіль атакували ворожі становища аж до 7 січня 1915. 10) В долині ріки (Надь Аґ) у Воловім, в Соймі, в Майдані і в Торуні сотня К. Ґутковського від 10 січня 1915 аж до кінця січня брала участь в боях і опісля перейшла до Галичини. 11) В Мармароськім Сиготі був кіш від квітня 1916 до квітня 1917. 12) У Великім Бичкові перебувала Гуцульська Сотня від 27 жовтня 1916 до 26 листопода 1916. Ця сотня була створена в 1916 р. по розгромі під Бережанами і мала 180 стрільців, майже самих гуцулів.

Спершу «Кадра», а від березня 1915 р. «Кіш» були збірним пунктом для тих стрільців, що верталися до своєї сотні з відпустки, з лікування або як «загублені» в боях. Кадра в перших місяцях була в Ґоронді, пізніше аж до березня 1915 р. в Паланках (Вар Паланка), біля Мукачева. Перше місце постою Коша УСС в Закарпатті було так само в Паланках.

Кіш і Кадра виконували адміністративну працю, вишколювали і формували новобранців та зберігали зв'язок між поодинокими відділами УСС. Коли зібралося більше число стрільців в Коші, то вели серед них і серед населення ближчої околиці освітню та освідомну працю.

Кіш був в Паланках від березня до 5 липня 1915. Вправлені в народній праці студенти-стрільці скоро здобули довір'я сільської молоді та навіть і старших. Стрільці співали часто в церкві в Мукачеві, давали концерти українських пісень і стали такими популярними, що навіть з далеких сел приходили селяни і просили, щоби стрільці співали в церкві та приходили на весілля і на хрестини.

На освідомну працю УСС звернула увагу мукачівська мадярська поліція і зробила донос до міністерства внутрішніх справ в Будапешті про «протидержавну» аґітацію стрільців. В наслідку цього команда УСС дістала строге напімнення з вимогою припинити українську національну пропаґанду в Закарпатті. Однак, сердешні взаємини між стрілецтвом та населенням не були припинені і стрільці провадили свою працю далі.[15])

Кіш в Паланках був розміщений в замку-фортеці князя Коріятовича, що був перебудований в XVII столітті. З цього замку вирушив був похід війська семигородського князя Юрія Ракоція II, союзника Богдана Хмельницького, проти Польщі 1657 р. На великій, відкритій терасі цього замку зібралася 29 квітня 1915 коло тисяча стрільців та значне число гостей з Паланок, з Мукачева та з близької околиці, щоби віддати честь Шевченкові. Це було перше публічне Шевченківське свято в Закарпатті. Святочну промову виголосив делегат Боєвої Управи д-р Володимир Старосольський, хор і оркестра стрільців дали музично-вокальні точки, між іншими «Закувала та сива зозуля» і «Гуляли». По кінцевій промові Т. Меленя стрільці відспівали гуртом «Ще не вмерла». Свято зробило глибоке враження на присутніх, які довго ще не розходилися, розмовляли з стрільцями і слухали їх патріотичних пісень.[16])

Кіш в Паланках дав ще одно «перше» в Закарпатті: — першу українську гімназію. Правда, до цієї гімназії ходили тільки стрільці, але вона була уміщена в державній мадярській народній школі і тому населення знало про українську гімназію. В стрілецькій гімназії було біля 30 учнів стрільців, які перед тим скінчили бодай четверту клясу гімназії. Викладав в ній кандидат філософії Степан Прідун латину, греку, математику і філософію за програмою вищих кляс гімназії. Гімназія в Паланках потривала від кінця травня до 5 липня 1915, коли Кіш був перенесений до Галичини. Там гімназія мала більше учнів і більше учителів.[17])

Командантом Сигітського Коша був відомий артист-маляр, четар Юліян Буцманюк, який маючи у своїм коші біля 300 виздоровців, провадив важну освідомну працю в Мармарощині.[18])

Побут і зв'язана з ним праця стрільців в Закарпатті принесли довготривалі висліди. Чар української пісні, сила рідного слова, тепле ставлення галичан до них, прокинули приспану любов до свого власного народу.[19]) Закарпатці з власного досвіду пізнали правду слів поета А.

Духновича «Бо свої то за горами не чужі». Разом з новими піснями ширилася і національна свідомість з села до села і в 1918 - 19 рр. замість «смиренно-покірного» русина бачимо національно свідомого русина-українця, який у Лубоні, Сваляві, Сиготі і Хусті гордо заявляє мадярським панам і їх воякам: «Не будемо далі вашими рабами, хочемо свою власну державу, хочемо Україну». В Хусті на всенароднім конґресі заступники з цілого Закарпаття і Пряшівщини, не зважаючи на приявність мадярського війська, рішають з'єднання Закарпаття з Соборною Україною. По Службі Божій в церкві, під час походу на вулицях Хусту і в залі конґресу, селянські делеґати співали національний гимн, змінений початком: «Вже воскресла Україна...» Приявні інтеліґенти дивувались, звідки селяни знають український гимн. Їх відповідь була проста: «Від наших січових стрільців».

Майже в усіх селах, де були стрільці, вже в перших роках чеського режиму, коли закарпатці мали більше свободи, як під мадярами, поставали читальні «Просвіти». Деякі з цих сіл і міст, як Великий Бичків, Хуст, Вишні Верецьки стали центрами культурно-національної праці своєї околиці.

«Пам'ять про УСС залишилася тривка і добра — пише 'Сеньйорська Ватра' в статті 'Пòчатки пластового руху в Карпатській Україні'. Коли в 1925 р. в Лугах, коло Сваляви був пластовий табір і одного дня запрошено на ватру довколишнє населення, від селян чули ми про УСС, як про гарних хлопців, що йшли битися за Україну».[20])

Пам'ять про УСС в Закарпатті не загине. Зберігатимуть її численні могили стрільців, що лежать в таких місцевостях (в дужках день смерти):[21])

Вишні Верецьки: Микола Василаш (23 вересня 1914), Василь Грицина, Іван Юріїв, Іван Козел, Юліян Кордюк, Данило Корінь (24 вересня 1914), Василь Абрисовський, Іван Беч, Роман Богданович, Іван Вацик, Микола Вовк, Петро Завадович, Іван Коваль, Франц Мазяр, Павло Максимяк, Михайло Петрович (28 вересня 1914), Володимир Савицький (4 листопада 1914).

Волівець: Лев Коберський (29 листопада 1914), Михайло Палій (11 лютого 1915). Гуклива: Іван Василишин (21 грудня 1914). Ґоронда: Бойко (Вістник Союза Визв. України, 16 січня 1916, ч. 65-66, стор. 41). Мукачево: Іван Безпалко (6 лютого 1915), Володимир Бернацький (1 березня 1915), Іван Веприк (25 березня 1915), Кость Головінський (26 квітня 1915), Федь Матияш (7 квітня 1915), Микола Синецький (14 липня 1915), Володимир Ходаневич (3 квітня 1915). Поляна: Володимир Ляшкевич (16 січня 1915). Свалява: Петро Баюрчак (23 березня 1915). Ужгород: Остап Вахнянин (31 серпня 1924).

Стрілецька Рада на своєму останньому засіданні в липні 1920 в Празі закликала січових стрільців до повороту до Галичини.[22]) Однак кількадесять їх залишилося в Закарпатті і взяло участь у розбудові цієї занедбаної української землі. Авторові цих рядків вдалося ствердити імена наступних: чет. Ярослав Барнич, учитель, дириґент, до р.

1939; хор. Омелян Білинський, учитель, до р. 1939; пхор. Остап Вахнянин, проф. гімн., до р. 1924; чет. Іван Гурко, учитель, до р. 1939; Антін Дівнич, урядник Просвіти, до р. 1938; пхор. Дідик, проф. гімн., до р. 1938; Гриць Дубик, учитель, до р. 1939; от. Гриць Коссак, учитель торг. школи, до р. 1924; Степан Миколин, учитель, до р. 1939; пор. д-р Михайло Новаківський, банк. урядник, адвокат, до р. 1936; хор. д-р Іван Рихло, лікар, до р. 1939; хор. д-р Роман Стахура, адвокат, до р. 1939; пор. д-р Ілько Цьокан, проф. торг. академії, до р. 1925. (Далі буде).

---

[1]) В. Пачовський: Історія Закарпаття, Мюнхен, 1946, стор. 11, 21; Григорій Купчанко· Угорська Русь, Відень, 1897, стор. 11-12 пише, що Лаборець був заступником київського князя в Ужгороді.

[2]) Gesta Hungarorum, Endlicher S. L., Rerum Hungaricarum momumenta Arpadiana, Sangalli, 1849, c. 13, st. 15.

Pauler G. Szilagyi S., A magyar Honfoglalas Kutföi, Butapest, 1900.

(Джерела мадярського завоювання краю), с. 13, стор. 410.

[3]) Історію князя Лаборця літературно опрацювали о. Анатоль Кралицький, оповідання, 1863; Олександер Гомічков, оповідання, 1865; о. Августин Волошин, драма, 1943 (ґестапо не дозволило друкувати); Василь Ґренджа-Донський, поема (авторові цих рядків не відомо — коли); Іван Гриць, драма (ще не публіковано); В. Пачовський, поема, 1923.

[4]) Див на відсилку чис. 2.

[5]) В. Пачовський: о. с. стор. 13.

[6]) Князі: Арпад з укр. княжною; Ласло Сар, батько короля Андрія І, з укр. княжною; королі: Андрій І з Анастазією, донькою Ярослава Мудрого; Коломан з Предиславою, донькою Святослава; Ґеза II з Евфрозиною донькою Мстислава І; Стефан III з донькою Ярослава Осьмомисла; Анна, донька Бели IV з галицьким князем Ростиславом; Констанця донька Бели IV з галицьким князем Левом І.

[7]) Rr. Csuday Jenö: A magyarok történelme (Історія мадярів), Відень, 1897, І, стор. 126.

[8]) В. Пачовський: о. с. стор. 51.

[9]) В. Пачовський: о. с. стор. 55 Про цього героя В. Ґренджа-Донський написав історичну повість: "Петро Петрович", Ужгород, 1937, а В. Пачовський драму р. 1921 під назвою: "Світло Срібної Землі", мабуть не видано її.

[10]) В. Пачовський: о. с. стор. 51; [11]) В. Пачовський: о. с. стор. 148.

[12]) Велика Історія України, вид. І. Тиктор, Львів-Вінніпеґ, 1948, стор. 692.

[13]) УСС Юра Шкрумеляк: Слідом пісні УСС. Вісник Союза Визволення України, Відень, 23 квітня 1916, стор. 273.

[14]) Дати і місця стверджені на основі наступних творів і статтей: Українські Січові Стрільці 1914-1920, вид. І. Федіва, Монтреаль, 1955, стор. 19-29, 84-85, 107, 111. Степан Ріпецький: Українське Січове Стрілецтво, Нью-Йорк, 1956, стор. 80-90. Зенон Стефанів: Оборона України, Самоосвіта, Львів, 1937, ч. 90, стор. 11-14. Микола Вайда: Від УСС до Карпатської Січі, Америка, 30-31 жовтня 1964. Омелян Волосянський:

11 вересня 1914 р., Америка, 10 вересня 1954. Андрій Кігічак: А про УСУСУСИ розказують ріки? Америка, 8 квітня 1955. Д-р Юліян Налисник: З перших стрілецьких виступів, Америка, 28 вересня 1954.

[15]) Українські Січові Стрільці 1914-1920, о. с. стор. 107, Ст. Ріпецький: о. с. стор. 82.

[16]) Вістник Союза Визволення України, май-червень 1915, ч. 19-20, стор. 12-13. За цією статтею на святі було більше 300 стрільців, що прибули на відпочинок, коло 600 стрільців з Кадри і значне число гостей.

[17]) Вістник Союза Визволення України, 7 мая 1916, чис. 97, стор. 305-7, Степан Прідун: Гімназія Українських Січових Стрільців (з 4 знимками).

[18]) Українські Січові Стрільці 1914-1920, о. с. стор. 111.

[19]) Михайло Савчин: Українські Січові Стрільці на Срібній Землі, Новий Шлях, Вінніпеґ, 10 вересня 1954.

[20]) Ст. Ріпецький: о. с. стор. 153.

[21]) Імена полеглих, місце і день смерти вибрані з "Українські Січові Стрільці 1914-1920", вид. І. Федіва, стор. 156-164.

[22]) Ст. Ріпецький: о. с. стор. 297.

В. Верига

В РІЧНИЦЮ БРОДІВ

Двадцять два роки тому українська молодь у рядах реґулярної військової формації, якою була дивізія «Галичина», виступила збройно проти відвічного ворога України — Московії. Хоча і в чужій уніформі, але з українським серцем і душею, дивізія чином заманіфестувала волю цілого українського народу — здобути українську державу або згинути в боротьбі за неї.

Рожеві мрії молодих вояків, на жаль, не здійснилися і Броди, замість стати модерним Конотопом, стали ще одною Полтавою. Дати 20-23 липня вписалися в історію України ще одною трагедією, яка мала місце в т. зв. Брідському окруженню. Траґедія під Бродами у відміну до Крутів сталася не з вини українського народу чи його уряду, не сталася вона і з вини самої дивізії. Траґедія під Бродами була вислідом міжнародного укладу сил, які завжди вороже ставилися до українського питання, сил, які завжди допомагали нашим ворогам всупереч ідеям, які вони самі дуже часто наголошували.

Навіть сьогодні західний світ не змінився і слова «воля і рівноправність усіх народів» є нічим іншим як пустою фразою, за якою криється бажання власної наживи і неоправданих зисків так політичних як і економічних. Ідеалізму в могутніх цього світу немає і тому український нарід та його політичні речники в вільному світі мусять це взяти до уваги в своїх калькуляціях для дальшого продовження боротьби за своє визволення.

В боях під Бродами гинув цвіт — молодь України, молодь яка пізнала облудність Москви та облудність голошених нею марксистських ідей, ідей, що стали новим інструментом за дальше поширення московської імперії, большевицької тюрми народів, якій на ім'я СССР.

Минають роки. Хтось міг думати, що збройний виступ українського народу проти Москви був помилкою, що наше майбутнє є запевнене, як це в нас вмовляє большевицька пропаганда, тільки в союзі із нашим північним сусідом і окупантом. Останні два десятиліття показали зайвий раз, що як довго Москва панує над Україною, так довго ми не можемо бути із нею в дружніх зв'язках, яких, зрештою, ніколи не було і немає. Сьогодні в Україні продовжується жахлива русифікація усіма модерними та традиційними засобами; поневолювання нашого рідного народу, нищення всего, що вказує на нашу окремішність а намагання знищити навіть душу народу набирають чимраз то гостріших форм. Але ворог «не скує душі живої», вона живе і житиме в українському народі. Кров вірних синів України пролита на всіх її побоєвищах, а в тому числі і під Крутами і Бродами, родитиме нових месників, які продовжатимуть боротьбу за свій рідний нарід і за Богом дані йому права, бути господарем на своїй власній землі.

Минають роки і час віддаляє нас від тих кривавих подій, які мали місце в другій світовій війні, а зокрема в боях під Бродами. Все те відходить до історії, бо кожний день несе нові проблеми життя, змушує нас підбирати нові методи, які відповідали б новим вимогам визвольної боротьби. Але за правильність підходу до визвольної боротьби та за правильність підбору нових методів стоїть на сторожі пам'ять про тих, які віддали своє життя за нарід свій. Пам'ять про наших батьків, братів і друзів, які воліли смерть чим скоритись перед ворогом під Бродами та на всіх інших побоєвищах просторої української землі, буде нам назавжди дороговказом і наукою, що з ворогом компромісів немає і бути не може у справах волі і незалежности. Український нарід ніколи не продасть своїх власних прав до вільного життя за миску біблійної сочевиці.

Правда не бракує й таких, які ради своєї власної шкури, потоптали великі ідеали своїх батьків, братів і друзів і вислуговуються перед Москвою ще й обріхують нас, впевняючи, що український нарід живе «щасливим і радісним життям». Але ми на «троянських коней» не підемо. Ми знаємо, що єдиний правильний шлях — це боротьба, боротьба жертвенна і віддана, боротьба така, яку провадили вояки Дивізії «Галичина» під Бродами: боротьба на життя і смерть. Змагання за своє визволення український нарід веде невтомно й по сьогодні не тільки поза межами рідної батьківщини, де на це існують можливості, але навіть і в поневоленій Україні доступними йому засобами. Навіть і в підсовєтській пресі України появляються дуже часто статті, які недвозначно вказують, як український нарід бореться за більші права для себе, бореться з русифікацією, бореться за українське слово, бореться за своє власне «я». Московська теза про злиття націй крахує так як уже давно скрахував ідеал безклясового суспільства. Навіть індоктриноване виховання большевицької шкільної системи не зуміло зробити з української молоді яничарів, бо якраз вона, молодь веде перед у великому, хоч і не в рівному змагу, бути собою, бути українською.

В річницю боїв під Бродами ми клонимо свої голови перед духом усіх поляглих там наших друзів, які пожертвували своїм власним життям, вірючи, що немає завеликої жертви, якщо йде про волю рідного народу. Пам'ять про Вас житиме вічно в українському народі, за який Ви по лицарськи вмирали зі зброєю в руках.

Зенон Стефанів

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Термінологічна лексика сучасної української літературної мови дуже багата і різноманітна. Вона поділяється на окремі групи, відповідно до розгалужень науки, техніки, виробництва, мистецтва і т. ін., що мають свою специфічну термінологію.

В теперішніх умовах найбільш занедбаною ділянкою української термінологічної лексики є наше військове назовництво. Справа не полягає в тому, що ми такої термінології не маємо, — ми її маємо вже здавна, — одначе внаслідок браку свого власного державного війська не існує в нас можливости швидко засвоювати і творити нову термінологію, а що найголовніше — популяризувати її. Відомо ж, що основним засобом в поширюванні і устійнюванні військової термінології є фахова військова література, якої кількість і якість відображує рівень і наставлення збройних сил держави. Сюди належать навчальні військові посібники, правильники і порадники, спеціяльні словники, службові статути і статути бойового навчання, фахова періодична преса та військово-наукові окремі публікації з різних галузей військознавства.

Перші спроби творення української військової термінології започатковані в галицьких парамілітарних січово-стрілецьких організаціях перед першою світовою війною в 1912-14 рр. На початку 1914 р. вийшов друком у Львові страннням «Січового Союзу» перший в українській мові військовий вишкільний підручник «Правильник Піхотинців».

В легіоні УСС в період 1914-18 рр. усе наказодавство та військове назовництво велося тільки українською мовою, що й причинилося в великій мірі до розвою, устійнення і популяризації української військової термінології. Означення військових ступнів, організаційного поділу, усного наказодавства, озброєння впоряду і т. д. від УСС перейняла УГА.

На Наддніпрянщині, аж в березні 1918 р. при шкільному відділі Генерального Штабу УНР створено окрему комісію військової термінології, що мала упорядкувати та устійнити військове назовництво. Для такої праці не було можливости в бурхливий час революційних подій 1917 року, коли українські військові терміни виникали хаотично і самотужки по різних військових частинах. Вже за Гетьманату шкільний відділ виготував, а частинно і видав в перекладах та переробках з російської мови низку військових статутів і підручників. Тоді виходить також короткий «Московсько-Український словник для військових» В. Євтимовича. В Кам'янці Под. в 1919 р. видано декілька перекладів статутів, як напр.: піхоти, кінноти, артилерії, муштровий, польової, внутрішньої, вартової, залогової служби і т. д.

Державний Секретаріят Військових Справ ЗО УНР мав свій окремий «Письменничий Відділ», яким завідував проф. І. Боберський. Сюди

входили справи видань військових підручників, військової термінології та редакція розпорядків УСВС. Не маємо даних про те, які саме публікації були надруковані цим відділом.

В добі т. зв. українізації від 1920 р. до початку 1930-их рр. у Харкові існувала Школа Червоних Старшин з українською мовою навчання. Вона готувала старшин до територіяльних частин Червоної Армії, розльокованих на Україні, де, поруч російської допускалася як командна мова, також і українська. Територіяльна система в 1930 р. була скасована, а школа цілком розгромлена. Особливою заслугою школи було те, що в ній приділювано багато уваги і зусилля в творенні і устійнюванні української військової термінології, не зважаючи на несприятливі до цього умовини. На протязі десятиріччя школа видала кільканадцять перекладних підручників, тісно пов'язаних з утворюванням фахового назовництва, головно в означуванні складових частин зброї. Так наприклад: «Рушниця зразку 1891 р.», «Револьвер» системи «Наган», «Станковий кулемет» системи «Максима», «Ручний кулемет» системи «Люїса», «рушничні й ручні ґранати» і т. п.

За почином харківської ШЧС в 1928 році вийшов перший в українській лексикографії фахово опрацьований військовий словник, зложений С. і О. Якубськими і зредаґований Технічним Відділом Інституту Української Наукової Мови УАН. (Російськоукраїнський словник військової термінології упорядкували С. та О. Якубські — Держ. Вид. України, 1928). В цьому словнику, хоч і невеликого обсягу, — біля 9 тис. гасел — належно відмічені своєрідності українського назовництва а також і усна наказодавча термінологія. Інститут УНМ підготовляв до видання наступний, значно поширений військовий словник. Розуміється, що словник Якубських, як і всі словники видані до 1933 р. включно, — був засуджений окупаційним режимом і вилучений з ужитку.

Поворотним етапом в розвитку нашої військової термінології треба уважати появу в 1939 р. двох словників: «Німецький та український військовий словник» і «Німецький та український летунський словник». Обидва словники уложив Іван Ільницький-Занкович, подаючи в них величезний лексичний матеріял. В німецькій та українській частинах обох словників надруковано около 70 тисяч термінів, що відносяться до військової справи. Ільницький-Занкович, беручи за зразок словник Якубських, виявив себе першорядним військовим лексикографом. Його праця свідчить про багатство лексичного фонду української мови, яка досягла такого рівня, що і в царині військового словництва не поступається перед найбільш розвиненими чужими мовами.

Автор цієї статті, як історик Українського Війська, вже здавна прикладає багато уваги до справи українського військового словництва. В 1925 р. уложив для потреб УВО, що користувалася польською військовою літературою, — короткий, біля 900 найконечніших термінів, — польсько-український військовий словник. Він був виданий коломийською Окр. Командою УВО гектографічним способом (200 прим. під псевдонімом М. Петренко). В 1935 - 39 рр. опрацював разом з відомим військовим

істориком Остапом Думіном (псевдо Антін Крезуб) більший військовий словник — приблизно 7 тис. термінів. Цей словник був почасти енциклопедичного характеру, цілий ряд гасел мав короткі пояснення, що відносилися до української військовости. Крім того кожний вираз мав відповідники — німецький, польський і російський. До вибуху 2-ої світової війни цей словник був доведений до літери «Р». На жаль, у вирі воєнних подій пропав увесь цей словниковий матеріял, загинув також і його співавтор Осип Думін.

В післявоєнному часі, починаючи з 1951 р. — автор активно займається проблемами військової термінології. На цю тему написав кількадесят статтей у «Свободі», а крім того і в інших статтях загальновійськового змісту старається примінювати українське називництво. Дальше, автор закінчує укладання короткого англо-українського словника з термінами, найчастіше уживаними в пресі і поточній мові. В ньому зафіксовано давніше вже устійнені означення, що в теперішніх словникових виданнях в Україні зовсім не відмічені або русифіковані, — як також і цілий ряд нових українських відповідників, в зв'язку з сучасним військознавством.

Багато праці вложив в укладанні військового словника С. Старів, учитель української мови в американській школі мов у Монтерей; до речі, тепер там українська мова скасована. Цей словник базований на фаховому підручнику ТМ 30-544 — «Ґлоссари оф Совієт Мілітари Термінологи» вимагає відповідної перебудови, перед евентуальним його виданням.

Слід також згадати, що в 1944 р. був виданий цикльостильним способом в Українській Дивізії малий нім.-український військовий словник з ділянки тактики. Можливо, що були й інші малі термінологічні словники, видані для користування Дивізії, УВВ чи УНА. Одначе конкретних даних відносно цього, автор не зміг установити.

А. Ксморовський

КЛИЧЕМО ВСІХ ДО ПРАЦІ З МОЛОДДЮ

Напередодні Світового Конґресу Українців слід і нашому Братству зробити аналізу пророблені праці від часу його існування. Саме така аналіза мала б показати нам, чи шлях, який ми вибрали, сприяє закріпленню українства в діяспорі та його завданням, які мали б бути: заступати в ідеологічно-поділеному світі інтереси українського народу аж до хвилини, коли він стане незалежним, плекати українську культуру, творити нові культурні вартості та передавати їх з покоління в покоління.

У ретроспекті, наш перший етап діяльности, який мав за завдання здійснити повну реабілітацію Дивізії перед західніми альянтами та з'ясувати нашому громадянству ідейність Дивізії, був успішно переведений.

У другому етапі (на місцях нового поселення) ми шукали за новими способами діяльности, яка головно виводилась з комбатантського характеру нашої організації. Крім різних імпрез — наладнано опіку над інвалідами, вдовами, сиротами і потребуючими, засновано Братство «Броди-Лев» з головним завданням опіки над могилами, друковано спогади й розвідки про Дивізію у журналі Братства «Вісті», а пізніше і «Вістях Комбатанта», який став органом більшости українських комбатантських організацій у Північній Америці, видано кілька книжок, а тепер приготовляється до видання історію Дивізії.

Однак вузько-комбатантська діяльність не заспокоювала аспірацій нашого ширшого членства, яке почало шукати для себе вияву в інших громадських установах. Цей факт спричинився до того, що діяльність наших станиць і Крайових Управ значно поширилася, наприклад: торонтська Станиця уфундувала цілу українську бібліотеку для військової школи іноземних мов у Монтерей, ЗДА, створила фонд для комбатантських і загально-культурних цілей, допомагала у праці молодечих організацій, влаштовувала змагання у стрілянні для молодечих організацій, пожертвувала 1,000 дол. на Енциклопедію Українознавства і 1,000 дол. на Шевченківську Фундацію. Судбурська Станиця з великим успіхом влаштувала свято молоді, на якому сумівці й пластуни окремою програмою відзначили битву під Бродами. Едмонтонська й Калґарська Станиці опікувалися торонтською відбиванковою дружиною «Ведмедики», яка два рази здобула мистецтво Канади для юначок. Для допомоги молодечим організаціям, перед чотирма роками, Крайова Управа Канади створила окрему Референтуру молоді.

Вище наведені приклади — це тільки частина знаних фактів. Все ж вони спонукують нас призадуматися, чи не пора нам у третьому етапі, який мав би започаткувати Світовий Конґрес, оформити ці спонтанні й спорадичні вияви в нашу офіціяльну програму.

Беручи до уваги закріплення і завдання українства в діяспорі, ми не можемо поминути проблематики молоді, яка є центром політики майже кожної країни світу. Наша молодь зі своїм необмеженим динамічним потенціялом являється єдиною ґарантією, що ідеал, за який ми боролися, а наші друзі поклали свої голови, стане її ідеалом.

На перший погляд здавалось би, що до розв'язання цієї проблеми покликані виключно молодечі організації, та вага цього питання кладе відповідальність на кожну одиницю нашого суспільства та на ціле суспільство взагалі. Для прикладу наведемо, що в Німеччині ще в 1921 р. Закон про опіку над молоддю створив підложжя для добровільних товариств опіки над молоддю, які своєю сіткою покрили цілу країну. Нині централя цих товариств разом з централею молодечих організацій творить дорадче тіло для випрацювання річного пляну праці при Міністерстві родин і молоді. З деякими змінами подібна структура існує також в Англії.

У Канаді існує також безліч подібних товариств, як, от: Канадський Леґіон, який спонзорує понад 16,000 скавтів, багато спортових молодечих дружин, вишкіл спортових тренерів, кадетів, змагань, фестивалів, конкурсів і т. п.

Сьогодні, після завершення першого й другого етапів нашої діяльности, ми повинні звернути особливу увагу на нашу будуччину — тобто нашу молодь. Щоб осягнути цю ціль, ми повинні створити при всіх складових частинах нашого Братства референтури молоді та повести акцію за створення таких референтур у всіх наших громадських установах, та, для тісної співпраці поміж ними самими та молодечими організаціями і школами, створити з цих референтур об'єднання крайового чи місцевого значення.

ЧЕРВОНИЙ КИТАЙ — АТОМОВА ПОТУГА?

Згідно з даними американських експертів, Червоний Китай від двох до чотирьох років буде в стані випродукувати приблизно від 80 до 120 ракет з засягом 600 до 800 миль і тим самим загрожувати атомовою атакою країнам в промірі згаданого засягу. За 10 до 12 років Червоний Китай вже буде розпоряджати водневими атомовими зарядами в силі 10 меґатонів. Далекосяжні ракети в той час вже будуть загрожувати континентові Північної Америки. З цього бачимо, що під сучасну пору американський континент не є під безпосередньою загрозою атомової атаки Червоного Китаю. Інша справа в Азії, де немає ніякої оборони перед такою атакою. З останнім атомовим вибухом в силі приблизно 120 кілотонів, Червоний Китай, безумовно близький до посідання таємниці водневої бомби. Очевидно, таким станом дуже стурбовані азійські сусіди Червоного Китаю. Наприклад, затурбований парлямент Індії дискутував справу атомних дослідів у своїй країні.

Сьогодні, поза ЗДА, Великою Британією і СССР, які мають водневу бомбу, Франція і Червоний Китай працюють, щоб наздігнати три атомові потуги світу.

В. Гузар

Наш журнал — це справа нас усіх

Поява українського комбатантського журнала в Північній Америці є нашим важливим досягненням. Спочатку квартальник, а тепер у стадії переходу на двомісячник, він є зв'язковим поміж ветеранськими організаціями й їхніми клітинами на американському континеті й Европі, є репрезентантом кол. вояцького загалу і речником українського комбатантського руху в західньому світі. Ми всі горді також з цього факту, що у вільному світі видається український комбатантський журнал, якого, наприклад, нема на Рідних землях, де ця ділянка репрезентована журналами в московській мові, що, згідно з московською панівною ідеєю, зовсім вистачальне для України. Значить, справа — потрібна й повинна одержати належну піддержку не тільки широких кіл українських ветеранів, але також всього українського суспільства.

Але в дійсності справа так не виглядає. Піддержка журнала у формі передплат і пожертв на видавничий фонд зовсім невистачальна. Не зважаючи на ці труднощі, журнал появляється довгі роки, бо актив комбатантських організацій, які співпрацюють у журналі, розуміє важливість і потребу друкованого слова в цій ділянці.

У нашій щоденній праці зустрічаємося з критикою і великими вимогами щодо журнала. Деякі з них слушні, а деякі безпідставні, бо наш журнал мусить зберегти певний рівень і відповідну тематику. Очевидно, можна більше оживити сторінки журнала актуальною тематикою, що, в міру можливостей і робиться. Та ціла біда в тому, що не легко підшукати дописувачів і співпрацівників. Сама критика й вимоги — це неґативний підхід до цієї справи й тут звертаємося до всіх тих, які ставлять вимоги, щоб вони почали співпрацювати в журналі.

Для прикладу подамо, що редакція дивізійної частини, яку тепер очолює президія Головної управи Братства, досі не змогла наладнати дописування про життя станиць Братства. Цю справу мусять допильнувати Крайові Управи і станиці. Знаємо, що таке саме з дописами з Відділів ОбВУА, які мовчать і не пишуть про свою процю до свого журнала.

Варто також поширити актуальну тематику, як, от: сучасні воєнні події, нова зброя, космічні подорожі, інформації про нові держави, комбатантське життя на еміґрації сусідів України, військовий словник нових назв, українські молодечі організації, огляд міжнародніх подій, не забуваючи про основні цілі й завдання журнала.

Коли пригадаємо собі, що наше старше покоління не тільки в основному висвітлило Визвольні змагання під час І-ої світової війни, але, після закінчення боротьби, внесло також великий вклад в загально-українську культурну скарбницю, тоді маючи подібні завдання перед нами,

нам є дуже дивний брак зрозуміння для друкованого слова. Тут говоримо не тільки про комбатантський журнал, але й про наші книжкові видання, які з великим трудом розпродуються серед вузького гурту тих самих читачів.

Пишемо ці думки не з ціллю докору нашій братській громаді, але на те, щоб вказати на всі наші недоліки та знайти задовільну розв'язку в справах нашого журнала й видавництва.

Сподіваємося, що ми знайдемо краще зрозуміння і підтримку серед дивізійної громади щодо нашого журнала й спільно його розбудуємо і поширимо. Збільшуймо число наших співробітників і приєднуймо нових передплатників — хай це буде нашим девізом на майбутнє.

Орест Городиський

ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ

В 1965 р. цілий світ відзначив 20-річчя від закінчення 2-ої світової війни. Відзначили ті роковини переможці, відзначили — переможені. Сьогодні вчорашні союзники стали противниками, які міряють свої сили на нових побоїщах, а переможена й поділена Німеччина впертою та наполегливою працею стає знову своєрідною потугою, з якою числяться її вчорашні противники.

Впродовж тих 20 років написано в різних мовах грубі томи історичних причинків про 2-гу світову війну. Вияснено багато невідомих фактів, як історичних так і мілітарних закуліс.

Багато дечого пережили, а то й були активними учасниками, українці, як по одній так і по другій стороні фронту. Спогади про ці події чи історично-воєнні еляборати пишуть єдині радянські українці й то головно для пропаґандивних комуністичних цілей. Українці, які брали участь по німецькій стороні, не залишили досі майже нічого, гідного історичної уваги. Майже цілковита мовчанка панує про українців по стороні західніх аліянтів.

Час минає безповоротно. Затираються образи подій, сильветки людей. Важко відтворювати тодішні події. Слушно стверджує ред. О. Лисяк у «Вістях комбатанта», що треба писати історію, писати якнайскоріше, бо лави наші проріджуються.

20 років тому відкрились брами німецьких концентраційних таборів і світ довідався про всі жахіття; 20 років тому українські військові частини, що воювали в німецьких уніформах, зложили зброю і з тривогою дивились у непевне майбутнє.

Коли для порівняння поглянемо на 20-річний промежуток часу після І-ої світової війни, то з приємністю ствердимо, що дуже багато учасників І-ої світової війни й Визвольних змагань залишили широкі й критичні описи тих подій та все ще їх дальше доповнюють сьогодні. Як інакше виглядають справи у нас, 20 років після закінчення 2-ої світової війни.

Можемо сміло ствердити, що все дотепер написане є незадовільне, а що найважливіше, творяться «герої» та «спасителі», а деякі факти промовчується стереотипним: «ще не пора».

Учасники 1-их Визвольних змагань, напр., з УГА, піддержували живий зв'язок з тими австрійськими старшинами, які позитивно відгукнулися на заклик ЗУНР допомогти в державному будівництві, чи з рядів УНР з поляками (контрактові старшини польських збройних сил), як колишніми союзниками. Чи такі зв'язки принесли якісь користі? Ясно, що так, бо прим. ген. Краус і сот. Любковіц не встидались признатися до

приналежности до українських збройних сил і були нашими політичними приятелями.

Як інакше є у нашому випадку. Ми не можемо твердити, що всі німці, головно старшини, ставилися до українців ворожо. Правда, деякі наші українські старшини в Західній Німеччині (майор д-р Л. Макарушка, пор. проф. д-р О. Горбач, сот. В. Козак, хор. Ф. Кордуба) стараються вдержувати особисті зв'язки з поодинокими вищими старшинами-німцями з І-ої Дивізії УНА (кол. «Галичина»), які після короткого «безділля» знову беруть участь у багатогранному житті німецької республіки. Колишній шеф штабу Дивізії, майор Гайке, який є тепер директором великої фабрики, дав працю неодному воякові-українцеві, який залишився в Німеччині. Треба нам також пам'ятати, що незабаром діти наших українських залишенців повнитимуть військову службу в новій німецькій армії, і, хоч би для того, не зашкодить вдержувати зв'язки з німецькими військовиками, які в часах 3-го Райху мали відношення до українських військових одиниць.

Хтось злобний може закинути мені германофільство — я далекий від того — а це, про що пишу, зовсім не пропаґує германофільства.

У пройденому 20-річчю ми змарнували час. Ми не спромоглися написати правдивої історії постання Дивізії, її дії та її долі після закінчення війни. Ми ще досі не знаємо, як дійшло до творення Дивізії «Галичина», чи це була особиста ініціятива губернатора Вехтера, чи української сторони, чи Гітлер знав про її існування (на основі деяких публікацій, виходить, що він не знав), а якщо ні — то чому.

До сьогодні немає якслід з'ясованої ролі сот. Д. Палієва в Дивізії, а була вона дуже важлива. Напевно серед інших чужонаціональних дивізій в системі СС не було нікого такого відважного, як сот. Паліїв. Він безстрашно й безпосередньо в присутності найвищих чинників СС, виложив самому Гімлерові всі недоліки німецької політики щодо українців. «Ми, старшини-українці, які були присутні на тій відправі, не думали, що поверенемося живими до наших частин», — розказував один з учасників тієї розмови. Тільки особистій поставі й відзазі сот. Д. Палієва треба завдячувати, що не було репресій, а його респект серед німців незвичайно зріс.

Смерть (серед досі невияснених обставин) сот. Д. Палієва під Бродами була великою втратою, бо опісля не було нікого в Дивізії, хто б так безстрашно проявив свою духову вищість над німецькими старшинами й захищав права українських вояків.

Чи не треба було б докладніше описати особу полк. Палієнка, визначного артилерійського фахівця, який не дозволяв жадному німецькому старшині на «юберменшівську» поведінку супроти себе, який з пістолею в руках завернув (назад) на передову лінію «хороброго» німецького сотника, який в т. зв. «холмській операції» (рання весна 1944 р.) залишив свою частину й подався у запілля.

Його особисте геройство під Бродами врятувало життя багатьом воякам, бо він не допустив до паніки, а своїм цільним артилерійським

вогнем розбив великі танкові з'єднання ворога. «Дивізія Галичина», не зважаючи на її назву, була великою соборною одиницею. До Дивізії пішли всі: старшина славного бою під Крутами сот. А. Гончаренко, учасник 2-го Зимового походу полк. Рембалович, уродженці Зеленого Клину, Закарпаття, Буковини, Східніх земель, діти еміґрантів, які ніколи України не бачили, визначні боєвики УВО-ОУН (пор. Смок-Федак, сот. Б. Підгайний); в Дивізії були заступлені всі землі, всі професії, всі політичні ідеології. Стрілецький окіп, спільний ворог, з'єднав усіх в одну родину.

Правда, короткий час існування Дивізії не зумів створити таких дружніх відносин і такої боєвої традиції, як це було в УГА, УСС-ах чи Чорношличників; щойно перебування у таборі полонених в Ріміні дало змогу, як воякам так і старшинам, взаїмно зжитися та поділяти своє знання у спільній праці для добра таборовиків.

Вже прийшла найвища пора, щоб написати першу стадію Дивізії «Галичина» — її творення — бо покоління, що творило Дивізії поволі відходить, а самі вояки Дивізії не можуть багато сказати про те. В історії-описі треба також звернути увагу на неґативні сторінки, та використовування Дивізії частиною громадянства для своїх особистих користей.

Іншим важливим періодом є кінцева стадія — кінець 1944 р. аж до капітуляції. Ані вояки, ані громадянство не знають добре про закуліси й причини повстання «Національного комітету» і спроб творення Української Національної Армії.

Мусіли існувати якісь практичні причини, чому до ряду центральних установ — як УНК, Військова управа, УНО, які діяли до кінця існування 3-го Райху, німці створили ще й Національний комітет.

Скільки в тій акції було ініціятиви з німецької сторони та що українська сторона бажала осягнути, якщо це була її ініціятива? Певним є, що Національний комітет не був державним представництвом, бо «опіку» над ним мав міністер для східніх теренів Альфред Розенберґ, а це вказує, що Національний комітет входив у пляни німецької політики на Сході.

Знаючи про це, ті визначні військовики й політично-громадські діячі (полк. А. Мельник, ген. Капустянський, ген. В. Петрів) відмовилися від участи в Комітеті, бо здавали собі справу з неможливости змінення світової політичної ситуації у відношенні до українців. На деяких також не погодилася німецька сторона, бо знала, що вони не задовольняться лише почестями. Німці здавали собі справу також, що без якогось узгіднення свого пляну Національного комітету з представниками обох ОУН, навіть мінімальний успіх був неможливий, бо ніякі інші українські політичні сили не мали великого значення. Треба теж мати на увазі, що велика частина вояцтва в Дивізії була членами або прихильниками обох ОУН. Вони одержували інструкції, відбували наради й ледве чи якийнебудь інший український авторитет міг би був знайти повне попертя чи зрозуміння. Творення Національного комітету повинно бути якнайдо-

кладніше вияснене, бо ж він (УНК) має відношення і до Української Національної Армії.

В склад національного комітету входило більше осіб. Заступником голови Нац. к-ту, був проф. д-р Володимир Кубійович, зв'язаний з Дивізією «Галичина» від самого початку її існування, якому наша Дивізія завдячує дуже багато, бо тільки його зізнання підчас ув'язнення в нюренберзькій тюрмі, внесли докладне вияснення про ролю і історію «Дивізії Галичина».

Дивним тому стає, що із всіх членів УНК одинокий ген. Павло Шандрук забирає голос, а зовсім не чуємо опінії про ті часи інших членів, а найголовніше проф. Кубійовича.

Українська Національна Армія повинна також бути висвітлена в своїй належній перспективі, без творення «великих неіснуючих подій чи акцій». На основі теперішньої літератури, в склад УНА входила І-ша Дивізія (перейменована Дивізія «Галичина») і т. зв. Протипанцирна бригада під командою полк. Петра Дяченка (помер у Філядельфії в 1965 р.). Згадується також, без ближчих даних, про «хоробрі дії 2-ої Дивізії УНА», що мало навіть бути відмічене в одному з німецьких воєнних звідомлень. Цікаво, кому ті боєві успіхи 2-ої Дивізії треба приписати? Хто був ініціятором творення 2-ої Дивізії? Кому вона підлягала в оперативних діях і яке мала відношення до штабу УНА? Замало є висловити твердження, а треба його доказати даними, включно з прізвищами й ситуаційними шкіцами, як це звичайно робиться у працях старшин генерального штабу.

Хто мінімально орієнтується в т. зв. спеціяльних вирізненнях поодиноких військових частин у воєнних повідомленнях, знає, що командир такої частини обов'язково одержував лицарський хрест, плюс деякі старшини та стрільці. Знаємо, що к-р 2-ої Дивізії т. зв. Протипанцирної Бригади, полк. П. Дяченко такого відзначення не одержав.

Чиїм обов'язком було представити старшин та вояків до того високого боєвого відзначення? Чи існував відповідний референт в штабі УНА?

Нам здається, що існує якесь зачароване коло в зв'язку з 2-ою Дивізією УНА (конечно треба подати німецьку назву, бо тільки під німецькою назвою вона увійшла в історію 2-ої світової війни) і якесь недоговорення. В чому причина?

Вже тільки оця згадка про т. зв. «2-гу Дивізію» доказує, що хоча від цих подій минуло тільки 20 років, сьогодні вже важко відтворити факти. Заходить питання: чи ми не хочемо, чи не можемо... а може ще не пора про ці справи говорити?

Прийшов уже час покінчити з мало корисними парадами, й приступити до писання історії українських військових з'єднань у 2-ій світовій війні.

Б. Підгайний
кол. сот І УД

КАПІТУЛА ПРОПАМ'ЯТНИХ ВІДЗНАК І-ШОЇ УД

В перших роках по капітуляції Німеччини та по кінцевім розв'язанні таборів полонених в Італії і Німеччині постали два більші скупчення колишніх членів І-шої Дивізії Української Національної Армії — один в Німеччині з централею в Мюнхені, Баварія, і другий в Англії. Це друге скупчення творили кол. воєнні полонені в Італії, перевезені англійцями до Англії в 1947 р.

Початки «цивільного» життя були для кол. вояків І УД не дуже сприятливі. Американські окупаційні чинники, переважно невірно і вороже поінформовані про І УД, ставилися неприхильно до її кол. членів, а наше громадянство, зорганізоване тоді по численних таборах ДП, не могло помогти якслід. Прийшлось кол. дивізійникам самим обставати за собою і власними силами виборювати собі права на існування та людське трактування не лише своїми громадянами, але й англо-саксонським світом. Кол. дивізійники почали доказувати, що вони не є ідентичні з німецькими СС-частинами, що вони не боролися проти західніх держав, лише виключно проти большевицької аґресії. Вони старалися переконати західній світ, що вони не стидаються своєї участи у війні по стороні Німеччини проти большевиків і що радо пішли б знову воювати проти них — не дуже то й звертаючи увагу на союзника.

Паралельно до цієї акції дивізійний актив почав організувати кол. вояків Дивізії в комбатантські організації: Братство кол. Вояків І-шої УД в Німеччині і Об'єднання був. Вояків у Великій Британії. Щоб завершити ту організованість і надати їй видимої форми, тодішній актив рішив оформити і випустити низку відповідних відзнак і медалів, які мали б символізувати ідею і збройний чин І-ої УД. Дня 18 вересня 1951 р. генерал П. Шандрук затвердив правильник Капітули пропам'ятних відзнак І-ої Дивізії УНА та битви під Бродами. Цей правильник передруковуємо без змін:

1. Капітула відзнак існує з метою надавання відзнак 1-шої Української Дивізії Української Національної Армії і битви під Бродами колишнім воякам — членам Дивізії та учасникам битви під Бродами 1.-22. 7. 1944.

2. Капітула діє на підставі прийнятого нею правильника.

3. Склад Капітули, затверджений п. ген. Павлом Шандруком, колишнім Командувачем УНА, дня 22. 11. 1949, становить п'ятнадцять осіб, колишніх членів І-шої Української Дивізії, а саме: пп. Р. Барицький, Я. Гаврих, Ор. Городиський, М. Длябога, Р. Долинський, М. Карпинець, В. Керод, В. Козак, о. М. Левинець, Б. Підгайний, Д. Порохняк, Гр. Сосідко, П. Силенко, А. Тимкевич, В. Яворський.

4. Зі складу Капітули її члени вибуває:

а) на власне бажання,

б) у випадку смерти,

в) рішенням принайменше трьох четвертин складу.

На місце вибутого члена Капітула поповнює свій склад новим членом. До кооперації нового члена вимагана є згода двох третин складу Капітули.

5. Екзекутивою Капітули є її Президія, яка складається з Голови, його заступника і секретаря, вибраних з-поміж складу Капітули. Склад Президії може бути змінений рішенням Капітули на внесок щонайменше трьох членів.

6. Про місце осідку Капітули рішає Капітула.

7. В країнах, де перебувають колишні вояки І-шої Української Дивізії і де не буде члена Капітули, Капітула діє через Мужів Довір'я, яких кожночасно Капітула може відкликати.

8. В рямцях Капітули діє окрема Комісія відзнаки битви під Бродами. Ця Комісія складається з вісьмох членів Капітули, учасників битви під Бродами. До виключної компетенції цієї Комісії належать справи зв'язані з відзнакою битви під Бродами.

9. Відзнаку І-шої Української Дивізії можуть одержати всі колишні старшини, підстаршини і стрільці Дивізії, що належали до її складу не менше одного місяця в часі 17. 7. 1943 — 8. 5. 1945.

10. Відзнаку битви під Бродами можуть одержати лише її учасники.

11. Чужинці, колишні вояки І-шої Української Дивізії, також можуть одержати за окремим рішенням Капітули відзнаки І-шої УД і битви під Бродами.

12. Рішення відносно надання відзнаки оголошується в окремому бюлетені Капітули.

13. Колишній вояк І-шої Української Дивізії, що допустився анти-національного злочину або вчинку, негідного вояка, не має права отримати відзнаки. Рішенням Капітули відбирається відзнаку у випадку поповнення вище згаданих вчинків, про що оголошується в бюлетені.

14. Відзнака І-шої Української Дивізії: чорний хрест, на якому відзнака І-шої Української Дивізії — у формі щитика — золотий левик на синьому тлі. На хресті напис: І УД. Відзнаку видається у двох величинах: 18 × 18 міліметрів, яка повинна бути ношена на цивільному одязі; 36 × 36 міліметрів, яка повинна бути ношена тільки на військовому одострої.

15. Відзнака битви під Бродами: щитик з написом "Броди" і датами "13. 7. — 22. 7. 1944", посередині меч, збоку дубові листки. Ця відзнака лише одної величини 36 × 36 міліметрів.

16. Особи, яким признано відзнаку, покривають її кошти.

17. Відзнака та грамота її надання залишається власністю Капітули.

18. Грошову надвишку з розпродажу відзнак передається на українські харитативні цілі.

19. Всі рішення Капітули, за винятком зазначених у точках 4 і 21, проходять звичайною більшістю голосів. У випадку рівности рішає голос Голови, згляднно його заступника.

20. Капітула діє до часу, доки остаються в живих колишні вояки І-шої Української Дивізії.

21. Зміни цього правильника можуть бути проведені рішенням трьох четвертин складу Капітули.

22 листопада 1949 р. коли зорганізувалася Капітула і ще 18 вересня 1951, коли ген. Шандрук офіційно її затверджував. 10 її членів перебувало на англійському терені, а лише п'ятьох в Німеччині. За останніх п'ятнадцять років багато дечого змінилося. Передусім, самі члени Капітули розбрилися по цілому світу, так, що на нині лише трьох членів залишилося в Англії, один в Німеччині, один у Франції, п'ятьох поселилося в Канаді, чотирьох в ЗДА, а один помер. Але, незалежно від поселення членів Капітули, змінилися також вимоги до самої Капітули, яка, насправді, за винятком продажу відзнак І-шої УД і битви під Бродами. не проявляла жадної діяльности, не видала ані одного бюлетена і не оголосила жадного звіту з розпродажу відзнак та грошової господарки. Але не в тому суть справи.

Беручи собі за взір звичаї комбатантських організацій в країнах поселення, конкретно в ЗДА і Канаді, почали наші станиці набувати комбатантські прапори, відповідні однострої тощо. Актуальною стала проблема дальших пропам'ятних відзнак чи медалів з нагоди різних ювілеїв по відношенні до І УД. Цього всього ніяк не могла вичути ані зрозуміти Президія Капітули, яка перебувала в Англії, комплетно ізольована в українському ґетті. Дійшло вкінці до того, що 28 квітня 1963 року, в двадцяту річницю створення Дивізії, Головна Управа Братства кол. вояків І-шої УД, рішила видати пропам'ятну медалю, як «видний знак вияву пошани традиціям Українських Збройних Сил». Рішення, безперечно, було на часі і було диктоване конечністю обставин. Однак було б багато краще, коли б ця медаля була спонзорована Капітулою загального дивізійного характеру, створеною в тій цілі і затвердженою головним Командармом п'ятнадцять років тому. Капітула І-шої УД повинна подумати тепер над тим, яким способом надати тій медалі загально-дивізійного характеру, а не лише Братства кол. вояків.

Через заінтересованих членів існують окремі пляни випуску спеціяльних стрічок-лент до існуючих відзнак, малої брідської відзнаки, великої дивізійної відзнаки, дивізійного хреста тощо. Тому, щоб запобігти хаосові в цій важливій ділянці і виелімінувати евентуальність компромітації перед іншими комбатантськими організаціями чи то в формі ви-

ступу поодиноких наших членів в комбатантських однострях, декорованих нашими різними відзнаками, чи на різного рода виставках комбатантських відзначень, члени Капітули І-шої УД, які живуть у Канаді, рішили перебрати ініціятиву і санувати відносини на тому відтинку. Передруковуємо без змін протокол з останньої рішальної наради членів Капітули в Канаді:

"Протокол з наради членів Капітули пропам'ятних відзнак І-шої Дивізії Української Національної Армії, яка відбулася 7 жовтня 1965 р. в Торонті.

Присутні: сотн. Б. Підгайний, пплк. Гр. Сосідко, пплк. П. Силенко, і хор. В Яворський. Пор. Р. Барицького неприсутність оправдана. На внесення сот. Підгайного обрано пплк-а Силенка предсідником, а хор. Яворського секретарем зборів.

Сот. Підгайний, ініціятор наради, зреферував положення на відтинку Капітули та прочитав листи від сот. Длябоги (Англія) і від бунч. Ор. Городиського (ЗДА) відносно пропам'ятних відзнак, дивізійного хреста тощо. Після широкої і вичерпної дискусії, в якій всі присутні висказали свої думки, сформульовано і схвалено наступні точки та постановлено післати їх у формі референдума до відома і схвалення всім членам Капітули:

1. Постанови і ствердження зібрані в Правильнику Капітули пропам'ятних відзнак І-шої Дивізії Української Національної Армії, який був затверджений кол. Командармом, ген. П. Шандруком в 1951 р., зобов'язують надалі всіх колишніх дивізійників.

2. На місце бл. п. пплк. Р. Долинського, члена Капітули і Комісії для відзнаки битви під Бродами, кооптувати сот. Ст. Гуляка, Торонто, учасника битви під Бродами.

3. Беручи до уваги факт, що більшість членів Капітули і подавляюча більшість дивізійного активу перебувають на американському континенті, в ЗДА або Канаді, де є всі можливості розвинути ширшу дію Капітули, перенести осідок Президії Капітули на американський континент в такому персональному складі: Голова Президії Капітули — пплк. П. Силенко, заступник голови — сот. Ст. Гуляк, секретар — бунч. Ор. Городинський.

4. Висказати сот. Длябозі найбільше признання і подяку за те, що він, від початку по нинішній день, провадив і провадить всі діловодства Капітули сам, майже без жадної помочі. Признаючи, як вище сказано, особливі його заслуги для Капітули, пропонуємо наділити сот. Длябогу званням почесного предсідника Капітули.

5. Всю грошову надвишку, яку викаже діловодство Капітули, передати як дотацію від дивізійників до наукового осередку в Сарсель, Франція.

6. Опублікувати фінансовий звіт у наших журналах — "Вісті", Німеччина і "Вісті Комбатанта", ЗДА. Було б побажаним, щоб звіт цей підписали сот. Капринець і хор. Гаврик, як ті, які перевели фінансову контролю.

7. Протокол цей переслати всім членам Капітули для апробати та підпису.

Як було схвалено в точці 7-ій зацитованого протоколу, відписи того протоколу переслано до всіх членів Капітули порученою поштою. Вислід референдума такий: десять членів Капітули погодилися на всі точки протоколу і підписаний протокол відіслали на подану зворотну адресу. Хор. Гаврих погодився на точки 1, 2, 5 і 6. На його думку сот. Длябога повинен був залишитися надалі Головою Президії Капітули, лише його заступника і секретаря треба було обрати з членів Капітули, які перебувають на американському континенті. Сот. Длябога у першому своєму листі до ініціяторів референдуму висловив своє невдоволення, — мовляв, акція була роблена поза його плечима і не службово, одначе після відповідного вияснення заявив в листі з 24 грудня 1965 р., що буде ждати на остаточний вислід референдума. Не відповіли зовсім пор. Р. Барицький і сот. М. Карпинець, хоча кожному вислано по два поручені листи. Коментувати таку поведінку тут не будемо.

Аналізуючи вислід референдума слід ствердити наступне:

1. Для кооптації нового члена, згідно з точкою 4-тою правильника Капітули, потрібно дві треті голосів складу Капітули. За сот. Гуляком голосувало 11 членів на всіх 14 членів. У висліді голосування сот. Ст. Гуляк є членом Капітули на місце покійного пплк. Р. Долинського.

2. Згідно з точкою 5-тою правильника, склад Президії може бути змінений на внесок щонайменше трьох членів Капітули. У нашому випадку внесок на зміну Президії підписали чотири члени Капітули. Тим самим внесок був правосильним.

3. Для зміни складу Президії, згідно з точкою 19-тою Правильника, потрібна звичайна більшість голосів членів Президії. У нашому випадку за зміною складу Президії голосувало більше, як дві треті членів Капітули. У висліді цього голосування нова Президія Капітули пропам'ятних відзнак І-шої УД є в такому складі: Пплк. П. Силенко, Торонто — голова, сот. Ст. Гуляк, Торонто — заступник голови, бунч. Ор. Городиський, Чікаґо — секретар.

Ґратулюємо новій Президії Капітули І-шої УД і бажаємо якнайкращих успіхів в праці. Віримо, що вкоротці прочитаємо в нашому журналі інформацію про наладнання справи з Капітулою Братства і надання Пропам'ятній медалі святого Архистратига Михаїла загальнодивізійного характеру.

Видавництво "Вістей Комбатанта" повідомляє усіх заінтересованих, що редакція матеріялів зв'язаних із тематикою 1-ої Української Дивізії УНА знаходиться в Торонті, Канада і просить усіх колишніх дивізійників у всіх справах звертатися на канадійську адресу.

Таксамо Видавництво повідомляє усіх передплатників В-К з Канади, щоб вони всі свої справи зв'язані з передплатою, висилкою журналу тощо, полагоджували через кадійського адміністратора журналу п. Івана Шостака в Торонті. Обі адреси на другій сторінці обкладинки.

Микола Прасіцький

Одна ніч в «Осиному гнізді»

Одного дня, вчасною літньою порою 1919 року, точної дати не пригадую, в м. Могилеві над Дністром, за панування большевицького команданта міста і одночасно командира новоформованого, за його почином, полку колишнього вахмистра, а згодом командира одної з червоноармійських дивізій — Чабана, трапилась зі мною така пригода. Прізвище Чабана було добре знане майже всім військовикам Української Армії. Водночас, там же, ославлене Ч. К. очолював колишній царський офіцер, дуже пристійний москалисько, а може грузин за якого він себе видавав — Фомін. Чи дійсно так називався, мабуть, було відомо лише йому самому. Його урядування в тому місті позначилося найбільш криваво. Коли бачили Фоміна в кавказькому однострою з багряним башликом на спині, гарцюючого верхи на баському коні по місті зі своїми прибічниками, то люди знали, що вони вже до схочу нанюхалися кокаїни і треба було сподіватися «ловів» за «ворогами народу» для заспокоєння кривавих інстинктів, що їх розбухала кокаїна. Всі екзекуції відбувалися в пивниці або в садку осібняка (віллі) нотаря Афеньєва, на затишній Дворянській вул., де містилася т. зв. Чрезвичайна Комісія, ославлена Ч. К.

Критичного дня, вертаючись пополудні з міста, на віддалі приблизно 300 кроків від свого помешкання я завважив перед будинком кількох візників, а на ґанку бічного входу постать моєї господині, що вимахувала рукою, подаючи знак, щоб я не зближався. Причини такої її поведінки не важко було догадатися: в домі перебували непрохані «гості» з почоту всесильного Фоміна, а може й він сам. Трохи збентежений, роблю різкий зворот кругом і простую на Мало-Грецьку вул., в протилежний кінець міста до свояків. По дорозі довідуюся, що Ч. К. вранці заарештувало нашого режисера аматорського Драматичного Гуртка — Вікторського, а тепер полюють на інших «контрреволюціонерів», замаскованих в гуртку. Я, моя господиня — професійна артистка з чоловіком та два її брати також належали до драматичного гуртка, то ж усе стало ясним і не було чого гаяти часу, а якстій «смарувати п'яти салом». Хоч цього треба було сподіватися кожної хвилини, одначе в тому моменті годі було рішитися на якусь дію самому, без порозуміння з іншими загроженими. За посередництвом знайомих панночок мені вдалося скомунікуватися з господинею і від неї дозідатися про арештування її чоловіка та старшого брата. Питали також за мною та її молодшим братом. З того виходило, що треба «виривати» з міста і то не гаючись, але, як і куди? Ви-

ходити зараз поза границі міста було небезпечно, бо воно з певністю було обставлене зміцненою патрулею, як це завжди ділялося в часі арештувань. То ж треба було перечекати десь і щойно на світанку пробувати щастя — рятуватися втечею. До того ж часу, так само небезпечно було перебувати у свояків або у знайомих, бо в любий мент могли завітати й до них в пошукуванні за «Петлюровскімі бандітамі», а вештатися по місті ще більш небезпечно. Положення, здавалося, безвихідне, але видно нам не судилося тоді попасти в руки харцизів і само Провидіння навело на найменш сподівану розв'язку і поміч.

Йдучи і роздумуючи над прикрою ситуацією одною з бічних вулиць міста, несподівано стрінули сотн. Я., що виконував в тому часі якісь важливі функції у Чабана при формуванні полку. Перед приходом большевиків, він належав до нашого гурту «жовтоблакитників», але згодом чомусь добровільно вступив на службу до большевиків. Як колишнього царського старшину в ранзі сотника із військовим знанням і досвідом, Чабан використав для формування полку, наділяючи при тому великим довір'ям. Не дивлячись на те Я. і надалі залишився приязним у відношенні до своїх колишніх співвизнавців і не одному з них допоміг в його критичному положенні. Коли я коротко розповів йому, що сталося та водночас і свій клопіт, він не надумуючись сказав нам, що мусимо негайно зникнути, при тому подав нам ще один вихід, це на пів жартма: мовляв, коли маю охоту, то можу вступити до нового полку Чабана і він обіцяє, як найкраще все полагодити, бо там дуже потребують старшин. Від останньої пропозиції я делікатно відмовився, але запитав, як він радить мені «зникнути», — бодай перебути до світанку, щоб не попасти в руки чекістів. Тоді Я. запропонував нам перебути той час у нього, в штабі полку. А завваживши наше збентеження, поспішив запевнити нас, щоб ми не боялися і зовсім безпечно віддалися під його опіку, бо на його думку це буде найкращий і найпевніший вихід з прикрого положення. Повіривши його переконливим словам, ми без вагання рішилися на такий, будьщобудь ризиковний крок і віддали себе до його розпорядження. Ми скерувались до штабу Чабанівського полку, що містився далеченько, аж біля залізничного двірця, на Полтавській вулиці, а дорогою він нас поучував, як повестись на випадок зустрічі з Чабаном. На дворі вже вечоріло, коли ми наблизилися до т. зв. штабу, на щастя нікого не бажаного не стрінувши. Вминаючи вартового, опинилися в просторому будинку і пройшовши через кілька кімнат, зайшли до невеличкої привітної кімнатки, яка мала служити нам за тимчасовий притулок, аж до часу, коли сам Я. зголоситься і випустить нас на волю в догідному часі. А покищо він мусить вийти в своїх справах на деякий час. Ми ж, на ніщо не повинні звертати уваги, сидіти спокійно і дожидати його повороту. По тих словах повернувся і вийшов. Щойно тепер прийшло спам'ятання: що ми наробили, як могли добровільно впхатися в таку халепу? Де ж у нас запорука, що Я. не зрадить? Найрізнородніші думки снувались в моєму мізку і блискавкою випереджували одна одну, що годі було впорядкувати їх та прийти до якогось путнього рішення. Все оберталося довкола того, щоб в якийсь спосіб вирватися звідси, втекти, але усвідомивши

собі, що будинок пильно охороняється, всі думки зводилися в нівець. Нараз почувся гамір і зближаючі кроки групи осіб. З грюкотом відчинилися входові двері і весела, голосна компанія ввалилася до середини, розмістившись в сусідній кімнаті — канцелярії штабу. Я дослівно завмер. Ну, думаю, аж тепер усе пропало. Ану-ж, комусь забагнеться заглянути до нашої криївки і все, мимохіть, вийде на яву, — тоді пиши пропало. Серце гатило ковальським молотом, в ухах гуділо, як у млині, а в горлі зовсім пересохло.

Тим часом, ніхто не збирався заглядати до нашої добровільної в'язниці і навіть не підозрівав, що тут, в їхньому «осиному гнізді», скривається ворог. То ж згодом, я прийшов до сякої-такої рівноваги духа і почав прислуховуватися їхній розмові, в надії почути щось цікаве. Та яке ж було моє розчарування, коли замість сподіваних воєнних таємниць, я почув чванькувато-смаковиті оповідання про надзвичайні успіхи кожного харциза у «хорошенькіх жідовочок і нежних буржуєк», перетиканих густо огидною московською лайкою. За яку годину-дві, після таких похабних розмов, додавши собі ними більше відваги наші сусіди з веселим реготом пішли шукати свіжих любовних пригод.

Зрозуміло, що перебування в тій «сепаратці» далося добре нам взнаки. Коротка літня ніч видалася цілою вічністю, а нерви були напружені до найвищого ступня і не було сили опанувати себе. Ввижалося безліч неймовірних крівавих картин. Хотілося, щоб якнайскорше настав якийсь кінець, хоч би й найгірший, аби лише перервати томляче вичікування можливої розправи. Але всьому на світі буває кінець, тож і тут не було вийнятку. Над ранком, коли почало світати, прийшов Я. і то сам, без прибічників, щоб нас заарештувати. Ми, в одну мить підвелися з своїх місць і трохи збентежені та недовірливо, на його знак вийшли з кімнати. Прямуючи слідом за ним, цим разом ми не запримітили вартового. Мабуть Я. ухитрився звернути його увагу в іншому напрямі. На вулиці подав нам руку, побажав щасливої дороги і порадив пильно вважати на всі сторони та не гаяти часу, а сам рвучно завернув до будинку. Залишившись самими, ми щойно тоді свобідно відідхнули повною груддю і відчули полегшу, неначе стокільозий тягар відпав з нас. Від тієї хвилини я більше ніде Я. не стрічав і нічого про його долю не чув.

З радісним почуттям і з вдячністю до Я. скорою ходою рушили ми різними завулками, через гору в напрямі с. Карпівки. Наближаючись до мети, ми завважили висунену з кущів голову, а потім і цілу постать молодшого Є., з крісом на рамені. Привітавшись пояснив нам, що їм уже все відомо від своїх зв'язкових, а отсе тепер стережуться несподіваного наскоку. На другий день прийшла дружина арештованого старшого Є. з невеселими новинами. Вікторського вже встигли закатувати, а щодо чоловіка і шваґра, то слабенька надія на їхнє звільнення. Тією справою зайнялися наші знайомі дві жидівочки-сестри з братом, що працювали в Ч. К. і, як можна було догадуватися, з доручення нашої контр-розвідки. Кому вони більше сприяли, тяжко напевне сказати, але незаперечним фактом було, що вони багатьом нашим людям допомогли, рятуючи вже арештованих або попереджуючи ві-

домі їм заздалегідь пляновані арешти. В 1920 році вони виїхали на еміграцію з українським військом і перебували в одному з таборів інтернованих.

І дійсно, через кілька днів, завдяки їхнім стараннями, обидва арештовані були звільнені. Шкодували дуже, що запізно довідалися про арешт і закатування Вікторського, а то може і його врятували б. Вже після відходу большевиків внаслідок натиску Української Галицької Армії знайдено тіло сл. п. Вікторського разом з іншими закатованими, загребані в саді приміщення Ч. К., порубані шаблями.

По кількох днях перебування в с. Карпівці, ми врадили перенестися з тих околиць десь далі і наш вибір упав на с. Кетроси в Ямпільщині. Поділившись на три групи, вирушили в дорогу різними шляхами і по кількох днях зійшлися в умовленому місці.

Філядельфія, в лютому 1955 р.

Ольга Ярмак

Смерть командира полк. Пархомюка

Наслідком трагічної долі нашої нації після революцій, воєнних подій і дуже тяжких переживань під чужинецькими окупаціями та й еміґраційного хаосу — багато важливих документів, історичних матеріялів, що були твердим доказом і свідоцтвом наших визвольних змагань — безповоротно пропали для майбутнього, а через смерть багатьох учасників, які не змогли списати своїх цінних свідчень про свою участь у визвольній війні, це важне джерело інформацій і даних для майбутнього історика, перестало вже існувати.

Тому моїм обов'язком буде — тій, якій щаслива доля судила приймати активну участь у наших визвольних змаганнях років 1917 - 1921 спочатку в складі 3-го полку (ком. полк. Пилипенко) Сірої дивізії, вступивши до полку стрільцем до кулеметної сотні (командир Андрущенко) в листопаді 1918 р. в м. Конотопі — зберегти перед затратою, бодай частинку нашої традиції, яка осталась у моїй живій пам'яті.

Сьогодні хочу передати один з епізодів наших визвольних змагань, трагічну смерть мого колишнього командира 2-го сірого полку полковника Пархомюка, що сталося 6-го липня 1920 р. між селами Нові-Зозуленці і Сорокодуби, на північний захід від Проскурова і на захід від Красилова.

Ще на початку травня 1920 року розвідка дочесла,що кінна армія в команді Будьонного в складі 4-ої 6-ої і 14-ої кінних дивізій, до 16,000 шабель концентрується в районі Умані. На початку червня 1920 р. Червона Армія розпочала енерґійні атаки проти Київського плацдарму з одночасним ударом у праве крило 3-ої польської армії з району Канів - Біла Церква.

Кінна армія Будьонного кинулась на прорив польського фронту поміж Сквирою й Липовцем і лише 5-го червня 1920 р. Будьонному вдалося прорвати фронт у районі Семигорода та вирушити у напрям на Козятин - Бердичів - Житомир в запілля 3-ої польської армії, що примусило мерщій покинути Київ та відходити на захід.

З відходом 3-ої польської армії розпочала відступ і 6-та польська армія, наслідком чого, вперто боронячи свій фронт, змушена була відходити на захід і Українська Армія.

По прориві загони Будьонного просякнули скрізь по тилах фронту, почався загальний відступ, з чого пізніше витворилася формальна паніка серед польських частин, які в повнім безладді втікали на захід, залишаючи терени України.

6-та запасова бриґада (командир полк. Гнат Порохівський), де я працювала в амбулянсі як сестра, вже два тижні відступала з Бердичева. З частинами Армії УНР жадного зв'язку. В дорозі приєднувалися до нас малі групки польських вояків, потомлених, голодних, більшість вже без зброї. В села поляки не важились заходити при відступі, бо селяни, мстячися за грабунки, яких допускалися польські частини в Україні, — обезброювали та винищували їх.

Гарна погода сприяла відступові і наша бриґада йшла з малими відпочинками день і ніч. Відомим нам було, що большевицька кіннота має бути десь навколо, в тих околицях. Нарешті наша бриґада щасливо підходить до Проскурова, — сподіваючися стрінути там українські чи польські частини, з котрими можна було б уже оборонятися від ворога.

Але командир бриґади, полк. Г. Порохівський не був поінформований, що 24 бриґада червоного козацтва на чолі з Котовським чорним круком налетіла на Проскурів, розбила залогу і верталася, прямуючи просто на нас, на схід.

Дня 6-го липня 1920 р. наша 6-та запасова бриґада заїхала перед світанком в село Сорокодуби. Піші курені ще маршували десь позаду. Штаб бриґади, амбулянс та батарея гармат почали розташовуватися в селі, — кінна сотня виїхала на вивіди до другого села Ново-Зозуленці. Юнацька сотня, частина спільної юнацької школи, на чолі з полк. Пархомюком вступила в село, — як гарматнє стрільно розірвалось високо в повітрі над майданом села — а за першим другий, третій і тоді перед селом застрочили кулемети. В цей же момент, на майдан села верхом на коні з обірваними посторонками влетів польський гарматчик з польської батереї, що півгодини тому виїхала була з села Сорокодуби: «тікайте, тікайте, большевики наших порубали», кричав жовнір, як несамовитий, з блідо-зеленим обличчям і жахом смерти в очах.

— «Хлопці вперед, готуйсь до бою», впала команда полк. Пархомюка. Юнаки, ледве тримаючись на ногах від перевтоми, кинулись наперед за село.

На відкритім полі за селом видно було, як польська розстрільна, розбита на окремі групки, відстрілюючись, втікала в село Сорокодуби. На тім же полі, змагаючися з переважаючими силами большевицької кінноти, гинула наша кінна сотня під командою сотника Ахтанева.

Полковник Пархомюк, озброєний рушницею, ішов попереду розстрільної своєї юнацької сотні, а побачивши під стодолою наш перев'язочний пункт, крикнув: «Сіра за нами». Ухопивши торбу з бандажами я побігла за сотнею юнаків. Нагло в селі Сорокодуби почувся жахливий крик, стрілянина, — це большевицька кіннота вже вдерлася в село з тилу: грабували обози, рубали хворих. Нікому милосердя й помилування. Юнацька сотня залягла в розстрільну, але мусіла битися на два фронти: спереду і з-заду, від села. Цільними стрільнами не допускали до себе близько большевицьку кінноту. До юнацької лави приєднувалися рештки кінної сотні з твердим наміром битися до останнього, щоб тільки не попасти живим до большевицького полону.

Докінчивши грабування обозів в селі та порубавши хворих, червона кіннота вискочила з села з наміром заатакувати юнацьку сотню з тилу — але юнаки вже цього сподівалися — під сконцентрованим сильним рушничним та кулеметним огнем юнацької сотні, большевики повернули в село, ховаючися за клунями та городами. Користаючися цим моментом, коли юнаки мусіли відбиватися з тилу, буденовці, вишикувались в лаву, кинулися в атаку з фронту юнацької сотні, — але підпустивши до себе ближче большевиків, юнаки зупинили цільним вогнем по червоних лавах; втративши кілька десятків коней і людей червоні завернули назад. Але не довго тривало це щастя: не було вже набоїв, побачивши, що юнаки вже не стріляють, буденовці почали

оточувати цілу розстрільну юнацької сотні і решту українських вояків, що ставили щораз слабший опір. Виходу вже не було ніякого, — куди глянеш кругом видно тільки большевицьку кінноту — «Хлопці, ми є в колі, — нам залишився тільки один вихід — вмерти в чеснім бою за нашу справу».

Большевицьке кільце почало звужуватися, почало робитися тіснішим, повільно зближаючися до решти українських героїв, що рішили дорого віддати своє життя, — «На багнети», — подав останню команду полк. Пархомюк.

Юнаки вишикувалися, як на параду, багнети на перевіс попереду полк. Пархомюк, — але дика хвиля червоної кінноти мигом оточила і стиснула кільце навколо до краю виснажених юнаків: «Не рубати, у штаб відвести», пролунала команда большевицького командира. Обідраних, босих, покривавлених, підганяючи списами та нагаями буденівці погнали до села Ново-Зозуленці. В селі, в домі священика, розташувався штаб 24-ої бриґади червоного козацтва. На подвір'ї було повно польських жовнірів, українських вояків та кілька жінок. Видно було, як червоні кати відводили за клуню раз-по-раз кількох полонених, — звідки потім доносилися страшні крики жаху, що внедовзі завмирали під глухими ударами шабель. Кінчивши з своїми жертвами, катюги спокійно виходили з-за стодоли, обтирали закривавлені шаблі соломою і сплюнувши спокійно, закурювали, чекаючи на чергові жертви. Присуди видавав комісар, жид, котрий сидів в холодку на ґанку хати, в ростібнутій шкіряній куртці. Нагло вийшов з хати червоноармієць, — підійшов до комісаря та нахилившись, що сказав йому на вухо, після чого комісар підвівся та промовив: «Командир тов. Котовський зараз приїде та на вас хоче подивитися, петлюрівська сволоч». Не довго прийшлося чекати. Серед вулиці в стовпі куряви показалася група вершників і на подвір'я в супроводі десятка донців в'їхав сам Котовський, командир 24-ої бриґади червоного козацтва. Кремезний, лице пооране слідами віспи, майже на одно око сліпий, в чоботях, при боці козацька шабля, з-під картуза виглядала хвилька. В чорному френчі і такого ж кольору штанях, «ґаліфе», сидів визиваюче на тяжкому коні. Не зліз з коня, але хижацьким, злим поглядом перебіг по постатях полонених, що стояли, очікуючи свого кінця. «А ти хто?» — звернувся Котовський до полк. Пархомюка: «Ахвіцер?». — «Ні — старшина», — відповів полковник, «Волостной, — что-ли?» — запитав Котовський. Тоді комісар, що попередньо видавав присуди, пояснив Котовському, що у Петлюри — «Нєт афіцеров», — а називаються старшинами. — «Ну так по старшинству — його першого, а решту на очередь», — промовив Котовський, — відвести всіх бандитів петлюрівських і пострелять». І почалося виконання наказу Котовського.

Вигнавши всіх українців з подвір'я на вулицю і оточивши їх, червоні донці погнали дорогою, а потім сіножатею на горбочок, що лежав між селами Нові-Зозуленці і Сорокодуби. Пригнавши полонених на той горбок, червоні донці оточили його.

Гаряче, липневе сонце немилосерно пражило землю. Ані душі живої в полі, хоч були вже жнива. Стомлені спекою трава і дерева стояли прив'ялі, якби прислухувалися чомусь. Та й було чому прислухатись. На горбку за селом Сорокодуби стояло зі сто українських вояків покривавлених, роздягнутих, босих. Спереду стояв високий чоловік з навхрест зложеними руками,

з міцно стиснутими устами, та гостро вдивлявся в синю українську далечінь своїми сірими очима. Стояли червоні мовчки, а далі з ручними кулеметами лежали на траві червоні півколом.

Від села Сорокодуби на стомлених конях під'їхала до горбка група червоної кінноти. Спереду на гнідому коні, незграбно розтавивши ноги в синіх ґаліфе та нових чоботях їхав якийсь політрук.

Під'їхавши до горбка, на котрім стояли скатовані українські вояки, оточені подвійним кільцем сторожі, червоні позлазили з коней та підійшли до полонених: — «Товариші», гаркавим акцентом звернувся до них той у шкіряній куртці, — «предлагаю вам поступить в нашу армію». Не довго прийшлося червоному комісареві чекати на відповідь, — випростався, як вдарений електричним струмом полк. Пархомюк, зробивши пару кроків вперед зі затиснутими п'ястуками плюнув просто в лице комісареві і твердим голосом вигукнув — «Я плюю на тебе і на вас усіх катів, — я полковник Пархомюк, бувший командир 2-го сірого полку, слава Україні!» Сухий тріск стрілу розбудив денну тишу і розніcся гомоном по полі. Командир юнацької сотні тихо осунувся на траву. — «Стріляй всіх петлюрівських собак» — верещав комісар.

Оглянувши ще раз постріляних, червоні кати посідали на коней, та поїхали до села по нові жертви.

Але враз вдарило щось і задзвонило у повітрі, — стовп полум'я і чорного диму піднісся до неба і в далині над селом розірвалося стрільно, а потім ще та ще, і запалали хати в селі. Червоні верхівці заметушилися та почали кидатися з одного кінця села в другий. Виявилось, що відступаюча 13-та дивізія піхоти ген. Галлера наскочила на червоних в селі Сорокодуби і періщила зі всіх боків, решту недобитків 24-ої червоної козацької бриґади загнали в долину за селом Сорокодуби та картечним вогнем майже всю знищили.

Стомлені очі дивилися на схід, де тут і там підносилися стовпи диму і вогню: це горіли українські села. Червоне сонце з жахом ховалося за обрій.

7 листопада 1965 року.

З ЧУЖИХ ЖУРНАЛІВ

Юрій Тис-Крохмалюк

ДО ДЖЕРЕЛ ІСТОРІЇ УПА

Аргентинський військовий журнал «Мануаль де Інформаціонес» подав у числі 1-3/1965 передрук статті Йони Лірона про УПА, яка в оригіналі появилася в «Л, Ест Европен» за жовтень 1964.

Автор статті жидівського походження, народився в Перемишлі. 1939 року закінчив студії на львівській політехніці, а згодом попав до совєтської армії, де впродовж війни став сотником у штабі першої панцерної армії. 1943 року Лірона перенесли до військ НКВД, які поборювали УПА, де перебував у боях з УПА повних п'ять років. 1948 року перенесли його в ранзі майора до польського КБВ (корпус внутрішньої безпеки). Звільнений з причини поранень у бояв мав щастя видістатися з Польщі і сьогодні живе в Ізраїлю.

Стаття доволі довга і тому менш важливі місця переповідаю скорочено. важливіші наводжу з еспанського оригіналу.

Автор подає на початку, що свою працю написав з двох причин. Перша, це ствердження, що націоналістичні повстанці України одинокі досі вели справжню народню війну проти комуністичного уряду. А згідно з комуністичною фразеологією, народні війни можуть вести тільки комуністи проти реакційних, чи колоніяльних урядів. Друга, це конечність описати операції повстанців у західній Україні, бо живемо в добі повстань і революційних конфліктів. Автор аналізував причини успіхів і пізніших невдач УПА, а дальшим мотивом було і те, що про УПА пишуть ті українці, які перебувають у вільному світі. Але як бачив ті справи совєтський старшина, який воював у військах для поборювання УПА?

Після поранень у боях на фронті Київ-Житомир-Тернопіль, автор перебував у шпиталі в Проскурові. Видоровівши, дістав наказ зголоситися у полковника військ НКВД Маслєнікова для дальших призначень. Там дістав приділ як шеф І секції оперативної групи для поборювання українського збройного підпілля.

Автор каже, що в тому часі було відомо високим старшинам червоної армії, що в західній Україні існують відділи українських націоналістів, які ведуть партизанську війну проти німців і проти Совєтів. Ця дійсність примусила Москву зорганізувати десять поважних груп московських партизан під командою Колпака, Фйодорова, Сабурова, Андре-

ева, Медведева, Наумова, Бегми, Мельника й інших. Їхнім завданням у першу чергу не були дії проти німців, а організовані акції проти УПА, щоб приготовити терен для совєтської адміністрації. Ці червоні партизани мали великі успіхи проти німців, але ніяких проти УПА.

Автор пише, що найвищі чинники в Москві повинні були знати справжній стан в Україні, та передбачити, що стрінуть противника такого сильного і мужнього. Але москалі впали жертвою власної пропаґанди. Вони вірили, що українці тільки ждуть приходу червоної армії, а «дрібні» групки «бандитів», це тільки «фашисти» і «нацистівські аґенти», а теж злочинні елементи, вислані німцями для вбивання совєтських патріотів. Автор признається, що хоч з резервою ставився до різних тверджень, все таки вірив у цю совєтську пропаганду щодо УПА. Але скоро зрозумів, що українці в більшості не бажали собі совєтської влади і воліли бачити Україну національною і незалежною. Доказом цього була теж УПА, яка вела партизанську війну і була сильним національним рухом та мала повну підтримку населення. Позатим, прихильники УПА жили головно по селах, отже не були елементом реакційним, а селянським, власне тим, про який Совєти хвалилися, що є підпорою комунізму.

Коли з весною 1944 червона армія зайняла територію Західньої України і міста Сарни, Рівне, Луцьк, Ковель і Тернопіль, а в літі Станиславів, Львів і Перемишль, вже почали діяти т. зв. «істребітельні» батальйони, зложені з совєтських партизан. Їхнім завданням було очистити терени з відділів УПА. Очевидно проти літаків найкраща зброя літаки, проти танків танки, проти партизан партизани.

А проте ці батальйони не виказали ніяких успіхів. Що інше було діяти поза німецькими лініями та виконувати саботажі, а що інше шукати в лісах українських партизан, попадати у засідки і відбивати несподівані атаки. Зате ті батальйони виявили надзвичайний талант оминати контакти з УПА; з тієї причини прийшлося вжити їх тільки для охорони залізниць, або перемінити на льокальні відділи міліції. Це було причиною, чому полк. Масленіков мусів зажадати реґулярних військ НКВД; скоро дістали 2 полки кавалерії (около 1000 люда) з першого козацького корпусу, 1 бриґаду НКВД (2000 люда) з танками і джіпами і три групи фронтової безпеки («заґрадітельниє отряди»). Так отже на перші акції було приділено коло 6000 людей, не враховуючи міліції і «істребітельних». Команда совєтських військ мала різні дані про угрупування УПА від старших червоних партизан, але ці інформації не мали вартости, як виявилося у практиці. Автор подає такий примір:

«Згідно з інформаціями, які ми одержали 27 липня 1944 банда УПА (ми їх ніколи не називали відділами чи партизанами, а тільки бандитами або ґанґстерами) увійшла до місцевости Городище біля Луцька, вбила голову селсовєта, якого визначила місцева комірка партії, розброїла дванадцять членів міліції, повісила їхнього командира, а міліціянтів побила. Опісля підпалили будинок міліції і селсовєта, і остерегли населення, щоб воно не вступало в колгоспи. Повстанці втікли, не ушкодивши телефонічної лінії, яка сполучала будинок з сусіднім селом. До-

цільність цієї помилки виявилась пізніше, коли жінка голови телефонічно зажадала помочі. В напрямі Городища негайно подалося вантажне авто з вояками, але в'їхавши перед селом на дерев'яний міст, попало на міни, заложені вояками УПА, і вилетіло в повітря.

Ми знали, що відділ повстанців належав до одиниці УПА, званої «Лісові Чорти» і що вони оперували в лісі Михалково. Ми теж зрозуміли, що наскок на Городище був «внутрішньою роботою», бо повстанці знали докладно коли, де і як наступати. Було ясно, що прихильники УПА були серед мешканців села і діяли в користь націоналістів-повстанців».

Шкоди, які спричинила УПА мілітарній силі Совєтського Союзу були невеликі в порівнянні до втрат на фронтах війни. Але шкоди політичні були поважні. І якщо совєтська адміністрація не зможе запевнити безпеки і життя просовєтським елементам, тоді контроля України перейде до націоналістів — такою була думка відповідальних комуністичних чинників. Автор пише далі, що совєтська влада не повторила «глупих» помилок німців, які в подібній ситуації масакрували тисячі населення. Маслєнніков знав краще своє завдання, а все ж під іншим оглядом був ще наївнішим як німці.

І так, до Городища спроваджено пропаґандивну колону з 500 вояків, танками і важкою зброєю. Під цією охороною почала працювати секція «аґітпроп», пересилаючи гучномовцями московські й українські пісні; почалися промови з лайкою на українських націоналістів у відомому стилі. Дещо було правдою, як пр. те, що СССР прогнав німців, та що тепер нерозумно дружити з УПА. Але коли комісар почав прозивати повстанців злочинцями, село мовчало. Багато родин мало своїх синів і братів в УПА і вони не бажали собі, щоб їх ображували чужинці, хай би й говорили українською мовою, навіть льокальним діялектом.

«Проти Лісових Чортів вирушила змоторизована колона війська, але у лісі не знайшли нікого, тільки сліди партизанського обозу. Відділ вернувся щасливо назад. Щасливо, бо Лісові Чорти могли нас у лісі викінчити до тла, навіть без помочі сусідніх відділів УПА. Лісові Чорти мали тоді у боєвому стані 800 людей».

В тих місцях совєтські сили не мали майже ніяких бойових акцій з УПА, і в першій мірі переводили арешти підозрілих свого району. У серпні 1944 Сталін призначив головнокомандуючим совєтських сил для поборення УПА ген. Кирила Москаленка. До своєї операції Москаленко ужив 2 дивізій кінноти першого козацького корпусу, 2 бриґади першої панцерної армії Катукова, одну дивізію піхоти Ч. 154, 3 оперативні групи НКВД під командою Маслєннікова, Скворцова і Бадаєва. Усі давніші командири партизанських совєтських відділів дістали наказ змобілізувати своїх старих партизан, міліцію і комуністичних активістів. Разом до цієї операції призначено біля 60.000 вояків. Очищування терену тривало п'ять тижнів. В тому часі обидві сторони понесли поважні втрати. Офіційне звідомлення подавало, що в акції убито 15.000 партизанів, але автор твердить, що велика частина з того числа це жертви цивільного населення, тобто прихильників УПА.

Бої були важкі і численні. «Наші шпиталі — пише автор — були повні ранених і сам ген. Москаленко був важко раненим у лісистому терені зайнятому віддiлами УПА у бою, в якому згинуло багато совєтських старшин».

Обидві сторони, як твердить автор, зробили помилки, хоч зараз же з початком акції змінили свої тактики. Помилки совєтські були такі:

1. Національний український збройний рух Совєти старалися знищити поліційними методами. Число активних вояків УПА і активних симпатиків можна рахувати на 300.000 людей. В час цієї війни, яка тривала до 1950 року, Совєти вбили і депортували більш мільйона осіб. Це вказує на те, які великі сили були по стороні ворога. Щоб побороти 300 тисяч вояків і симпатиків УПА, треба було найменше 1 мільйон совєтських вояків. Такої кількости Совєти ніколи не вжили нараз, найбільше 100 тисяч в поодиноких акціях. Ці числа говорять тільки про бойовий стан совєтських військ, і не враховують численних з'єднань запілля, постачання, запасу і вишколу, які уже своєю приявністю здержували рухи й операції УПА.

2. Совєти викликали ненависть української інтеліґенції по містах, своїми безпідставними арештами на політичному тлі.

3. Совєти не брали під увагу справжніх почувань і політичних вимог чи аспірацій українського населення. Частина українців прийняла німців з початком війни як визвольників від совєтських утисків, дехто співпрацював з німцями. Але коли вони скинули маску приязни і виявили своє справжнє злочинне обличчя, тисячі українських патріотів подалися у ліси для збройного спротиву проти німців. Їхніх боїв проти німецької окупації Совєти ніколи не визнали, а українські партизани, які не помагали совєтським, стали «німецькими аґентами» або ще чимсь гіршим. Таке ставлення справи викликало ще більш вороже наставлення до Совєтів, зокрема після перших бойових операцій проти УПА.

Совєтські експерти протипартизанської боротьби не маючи змоги усунути помилок совєтської політики (зокрема, визивання українських патріотів як нацистівських прихильників, а вояків УПА як бандитів), старалися використати стратеґічні помилки українських націоналістичних повстанців.

УПА не мала ясно окресленої стратеґічної і політичної програми.[1]) Створення незалежної України було нереальною ідеєю, бо вона не враховувала міжнародньої ситуації, політичної і мілітарної, ані не брала під увагу існуючих реальних умов. УПА оперувала в політичній порожнечі. Ніхто за кордонами краю не бажав, ані не міг помогти українським патріотам в їхній боротьбі за державну незалежність. Німці вирішили помогти, але аж тоді, коли переконалися, що війну програли. Врешті, німецькі мотиви були еґоїстичні і за минулим досвідом — не викликали у нікого довір'я.

Західні альянти менш-більш симпатизували з українцями, але не хотіли запалювати третю світову війну з Совєтським Союзом за поміч українським патріотам у цій забутій закутині Европи. Для УПА совєт-

ський фронт у ті часи не був великим обтяженням і тому повстанці почали рейди і повстання у території Польщі і Чехо-Словаччини, заселені поважними українськими меншинами. В такий спосіб УПА поставила проти себе два нові фронти, польський і чеський, разом отже чотири, враховуючи совєтську потугу і комуністів в Україні. Таке ставлення справи пересуджувало згори успіхи УПА.

Далі Й. Лірон стверджує, що з тактичної точки бачення вояки УПА були надзвичайні, куди кращі, як совєтські партизани у другій світовій війні: але їхня надзвичайна тактика і місцеві перемоги не вистачали, щоб зрівноважити недомагання політичні і стратегічні, — міркує автор. Великою політичною помилкою було дозволити Совєтам на те, щоб вони у своїй пропаґанді порівнювали чи утотожнювали український націоналістичний рух з нацистівською Німеччиною. Після боїв Курськ-Орел 1943, коли вже було очевидним, що німці програли війну на сході, УПА повинна була видати накази до всіх українців, які служили у німецьких відділах, щоб зі зброєю подалися до УПА.[2])

У розвідці і контррозвідці в Гестапо і в службі безпеки СД служило чимало українців, засадничо елемент кримінальний, та виконували службу в концентраційних таборах і як конфіденти в поліції. Тих зрадників УПА повинна була засудити і покарати. Але це сталося тільки в небагатьох випадках. УПА звернула більшість своїх сил проти москалів, ставила німцям опір лівою рукою, а правим п'ястуком нищила москалів. Це помогло совєтській пропаґанді представляти УПА, як організацію пронацистівську.[3])

Дальшою помилкою УПА — згідно з міркуваннями Лірона — було те, що відділи УПА організувалися на базі територіяльній, отже вояки мали свої родини в довкільних містах і селах. Коли ці місцевості були загрожені постійною окупацією совєтськими військами, а мешканці могли кожночасно опинитися на Сибірі, УПА мала моральний обов'язок охороняти свої родини, атакуючи збройно ворога. У такій ситуації відділи УПА втрачали свою рухливість а тим самим оперативну свободу. Врешті, атакуючи совєтські війська, УПА робила ще одну помилку. У боях з совєтськими ґарнізонами втрати були високі з обох сторін. Але совєтська держава могла дозволити собі втратити і мільйон вояків, особливо після закінчення війни 1945 року; виконуючи саботажі й засідки на совєтські транспорти, та атентати на членів совєтської адміністрації, УПА стала б для Москви більш небезпечною, як здобуваючи льокальні перемоги над відділами червоної армії.

Автор пише далі таке:

«Врешті легко сьогодні спокійно роздумувати і збирати досвід з минулих помилок. Всетаки мені здається, що УПА заатакувала москалів завчасно. Якщо б УПА мала терпеливість і політичну передбачливість, щоб перейти у підпілля і там тривати аж до закінчення війни, та аж тоді почати добре зорганізовану кампанію спротиву спільно з іншими народами східньої Европи, тоді справи розвинулися б інакше.[4]) Теж заскоро виступила УПА проти поляків і чехів, створюючи собі ще більше ворогів.

Це були головні причини невдач, дарма що справа УПА була справедливою і що її боротьба була справедливою боротьбою поневоленого народу».

1946 року автора перенесли до польського війська з рангою майора. Його завданням було поборювати УПА на пості бойового командира КБВ.

Автор говорить коротко про акції УПА на Закерзонні, та про дальші події аж до 1950 року. Згадуючи про московські засоби боротьби для ліквідації УПА, автор закінчує свою статтю: «Не вважаючи на всі суворі засоби, москалі потребували п'ять років, щоб розбити і здесяткувати, але не знищити вповні Українську Повстанську Армію. Після 1950 року вояки УПА перейшли у підпілля, і час до часу спротив і дух української незалежности виявляється у нагальних протимосковських актах. Боротьба проти УПА, у якій я брав участь, доказує, що в СССР існують запальні пункти. Врешті усі ті, що у вільному світі студіюють операції партизан і методи протипартизанської боротьби, не повинні пропускати науки, яку дає цей досвід».

Аргентинський «Мануаль» додає від себе таке:

«Ця боротьба розвивалася в Західній Україні, якої населення можна рахувати на 12 мільйонів. Тобто, втрати виносили 8.33% населення. Цей відсоток для населення напр. З'єднаних Держав Америки становив би 15 мільйонів душ».

У цьому перекладі ми бачимо дві постави до історичного вже питання УПА, але завжди ще актуального в світі. Автор статті, безперечно ставиться позитивно до наших національних змагань, і хоча доля продиктувала йому станути по другій, ворожій нам стороні боротьби, він старається об'єктивно аналізувати ситуацію і знайти причини наших невдач. Аргентинський військовий журнал, не зле ознайомлений з питанням УПА, дискутує з автором там, де мислення і висновки автора помилкові. Два цікаві і прихильні нам голоси, які проломлюють якусь тупу мовчанку Заходу, та долучилися до нечисленних ще авторів поважних праць про нашу визвольну боротьбу в роки другої світової війни і після неї.

---

[1]) Редакція журналу пояснює від себе, що ці міркування автора не відповідають дійсності. В умовах тотальної окупації, під якою є Україна, без ніякої допомоги з-зовні — мілітарної, санітарної, політичної чи дипломатичної, — кожна партизанська війна поневолених народів скоріше чи пізніше мусить заломитися. Особливо тоді, коли противник має до диспозиції цілий апарат могутньої тотальної держави і використовує безоглядно мовчання публічної опінії світу та його моральну поставу. Це були умови, в яких боролася УПА.

[2]) Аргентинський журнал пояснює, що ця опінія автора помилкова. Від червня 1943 року УПА видала багато закликів до добровільців, які служили в німецькому війську, щоб вони перейшли до УПА. Ці заклики були звернені не тільки до українців, але теж до інших національностей. Саме перехід тих людей до УПА використала московська, так червона як і біла пропаґанда, пояснюючи, що німці пома-

ПОВІДОМЛЕННЯ
в справі постановки опери «Мазепа» в Торонті

Нав'язуючи до листа Комітету Українців Канади, Відділ Торонто, від дня 29 липня 1966 р. до українських ветеранських організацій Торонта в справі постановки опери Петра Іліча Чайковського, лібретто Буриніна, за поемою А. Пушкіна «Мазепа», яку згідно з повідомленням в часописі «Вільне слово» і виступом д-ра Ст. Росохи в радіо-програмі «Пісня України», мали б спільно спонзорувати та патронувати українські ветеранські організації, об'єднані в СУКВ, Станиця Братства кол. Вояків Української Дивізії УНА в Торонті заявляє, що:

а) Станиця не давала жадної згоди патронувати, спонзорувати чи в який-небудь інший спосіб брати участь у постановці згаданої опери.

б) Ані представник Станиці до СУКВ І. Шостак ані Управа Станиці не були повідомлені про засідання чи рішення СУКВ в справі опери і в жадних нарадах участи не брали.

в) Постановка цієї опери чужих авторів у 75 річчя поселення українців у Канаді й 100-річчя Канади є не тільки негідною, але й образливою для вшанування таких важливих роковин і засуджує цей почин, який принесе шкоду українському інтересові та здекредитує українські культурні вартості своїм твором, насиченим протиукраїнським духом.

Управа Станиці
Братства І-ої УД УНА в Торонті

гають УПА, посилаючи туди своїх колябордантів.

[3]) І ця опінія автора не спирається на ніяких фактах того часу — пояснює аргентинський журнал.

[4]) Аргентинський журнал висловлює свою думку на цю тему: Коли збройна боротьба УПА не викликала ніякої реакції на заході в часі війни, то тим більше годі було мати надії на інше наставлення у пізніших роках. Доказом може бути повстання на Мадярщині. Захід не здобувся на ніяку допомогу поза сентиментальними заявами і доклав усіх зусиль, щоб мадярську "аферу" якнайскоріше забути.

В. Гузар

Приготування до подорожі на Місяць

В розвитку космічного подорожування, ЗДА поставили собі за завдання найдальше до двох років висадити людину на Місяць. Совєтський Союз задумує зробити те саме.

ЗДА перевели висад "Сарвеєра" на поверхню Місяця. На підставі знімок, пересланих при допомозі апаратів телебачення стверджено, що поверхня Місяця пригожа для висаду тяжкого корабля. До висаду "Сарвеєра" було вжито систему ракет, яка сповільнила швидкість його з 6 000 миль до 8 миль на годину, уможливила тим самим висад без пошкодження апаратури.

У тій ділянці досягнення ЗДА перевищує спроби СССР, хоча б під оглядом того, що "Сарвеєр" вже в перших годинах передав 144 знімок, тоді, як совєтський всього 9 знімок. Завважують також, що система висадження інструментів СССР досить примітивна. Її не можна застосувати при висаді космічного корабля з астронавтами, тому, що людина такого висаду не видержить.

Рівночасно відбувся політ "Джеміні 9" з двома астронавтами, не зовсім, зрештою, успішний. Через технічні перешкоди не можна було перевести сполуки "Джеміні 9" з сателітом "Адженою". Направив цю невдачу політ "Джеміні 10", який успішно сполучився з "Адженою".

В основному проєкт "Джеміні" виконав досі більшість своїх завдань; він був помостом між проєктом "Меркурі" та проєктом "Аполло".

В проєкті "Аполло" в лютому ц. р. випробувано нову ракету "Сатурн І Б", заввишки 22-о поверховій будівлі та в чотири рази потужнішу за ракету "Тайтан 2", вжиту в проєкті "Джеміні". Якщо все піде добре, то в листопаді ц. р. три астронавти вилетять тою ракетою на двотижневу подорож в космосі. Проєкт "Аполло" в роках 1966 і 1967 використається до опанування техніки зв'язаної із скомплікованою подорожжю на Місяць. Приготування до висаду на Місяць куди складніше, як саме подорожування в просторі. До тих приготувань належить випробовування потужних ракет, студії радіяції, проблеми тяжіння, проблеми медичного характеру, опанування техніки осідання на місячній поверхні, причалювання до матірного корабля в орбіті і т. п.

Ключеву позицію в приготуванні до подорожі на місяць займає ракета "Сатурн 5", яка є для тієї цілі будована. Сама ракета є довга на 365 стіп. Сила тієї ракети перевищує дотеперішні совєтські досягнення.

Про досягнення в СССР нічого докладно не відомо. У змаганнях міжпланетарного подорожування обидві країни є досить близько до мети. Хоча СССР від березня 1965 р. не вислав своїх астронавтів в космос, всетаки він вислав сателіта в орбіт довкруги Місяця.

Дотепер американські астронавти відбули 1,375 годин полету в космосі (не рахуючи "Джеміні 10), а совєтські астронавти — 507 годин.

В найближчих місяцях можна очікувати різних несподіванок і нових осягів у реалізації подорожі на Місяць.

ДОБРА КНИЖКА І ЇЇ ДРІБНІ ПОМИЛКИ

(Михайло Островерха: "Блиски і темряви". 1918 - 1919 - 1930. Нью-Йорк. Обкладинка роботи мистця-приятеля Едуарда Козака. Накладом автора. Рік видання 1966).

Не можемо нарікати на брак меморіяльних писань, чи то, як спогадів ширшого характеру, чи насвітлення ролі окремих груп, організацій, політичних партій, чи й окремих людей.

Але, на жаль, про немало з того можна сказати: "Кожен кулик своє болото хвалить".

А є й такі спогади, де розказується не про те, що було, а те, що тепер хотілось би, щоб тоді таке було, — спогади, які підфарбовують минуле. Не згадуючи і натяком про сумні діла — замовчуючи ще живих між нами, їм немилих осіб. І у читача питання — чи те було тоді й тоді, чи оповідається про щось, чого не чув і зроду, хоч там був.

Цей короткий вступ напрошується сам, щоб ще більше підкреслити правдивість поданих образів, що пересуваються перед читачем і викликають глибінь переживань. Радіти й сумувати з автором.

У М. Островерхи є своє ім'я і не потребує він мого слова, але раз видана книжка, — можна сказати про неї вільну думку.

У тому спогаді і для сучасників і для майбутніх читачів уміло, по-мистецьки передано настрої, почування, переживання, біль і радість і все те, що було прикметне для тих років, що створило своєрідну в'язанку надій — великої віри в свою правду. От все, що кликало до жертви, аж до її крайньої межі, якою є смерть.

Всі лиха, що так щедро тоді сипалися на автора спогаду і на тих, кого він згадує і кого вже згадати не може, сприймали його герої по-молодому. Автор багато разів згадує про молодість свою і його друзів, що все по-своєму брала. Били лихом об землю. І те, що сьогодні може здатися страшним, сміло і певно брала на свої рамена, бо вірила, що нема такого, що може перешкодити здобуттю волі і правди.

Чи навмисне, мабуть, ні — воно само виходило, а і природа з її барвами, пахощами, співами, так ніби у згоді з вояцькими блисками і темрявою. Де перемога — там світло, навколо зелено, запашно і в небі жайворонок співа. Зрадило бойове щастя — все посіріло, порохом припало і жайворонок кудись одлетів.

Кажуть, що коли забагато поезії — то вона шкодить прозі. Поезія добра ніде і нічому не шкодить. А порівняння в книжці так освітлюють картини, так поглиблюють дію, що живіше сприймається читане.

Ось одне місце на стор. 124: "Сонце скупенько гріло з небес. Гнав холодний вітер і гостро шелестіло сухе листя, що ховалося попід тини". А такого по цілій книжці розсипано щедро.

В проведеній картині так відбився увесь трагізм тих днів. Тин — пристанище всякої біди і прибідку, сухе бадилля попід тином голе, а між нього ховається, гнане холодним вітром листя, листя тієї червоної калини, що її підіймали... От таких образів подано в книжці дуже багато, що дозволяє не тільки зрозуміти, а й відчути добу, обставини і людей. Запорожцям всім, а Чорним ще більше, присвячені теплі згадки. Гарні згадки та й заслужені.

Але... Але людська пам'ять обмежена і це не гріх. Малі відхили аж ніяк не можуть поменшити загальної цінности книги.

Командир Кінного Полку Чорних Запорожців Петро Дяченко — тоді полковник, був ранений не відламком шрапнелі, а наскочив на кулемет. Команду полком, зараз же в бою перебрав сотник Браже, заступник командира полку.

У полку тоді служив не молодший, а старший брат полк. П. Дяченка Віктор, що й тепер перебуває в ЗДА, а тоді був командиром Другого дивізіону, тобто двох сотень — третьої і четвертої. Сот. Браже командував полком аж до повернення полк. Петра Дяченка до полку. Про ті події написано на стор. 194 - 195.

До стор. 192. Згадка про "Цуд" над Вислою, про Корпус Київських Січових Стрільців. Ані Корпусу, ані жадної іншої формації Січових Стрільців тоді вже не було, а була Шоста Стрілецька Дивізія. Це широко відома правда про історію Київських Січових Стрільців. Енциклопедія Українознавства потверджує це на стор. 742 - 743.

До стор. 109, про чисельність Українських Армій. Автор начислює понад 150 тисяч Української Галицької Армії, а Армії УНР нараховував всього 30 тисяч. Це на день 16 - 17 липня 1919 року. Ген. штабу, ген. М. Капустянський у своїй праці: "Похід Українських Армій на Київ - Одесу в 1919 році", част. третя, стор. 135 подає:

"Наші сили складалися з двох армій — Галицької і Наддніпрянської. Галицька армія — 3 корпуси і команда етапу разом 49795 люду; біля 18 - 19 багнетів і шабель, 158 гармат, 546 кулеметів".

Потім іде довгий перелік Наддніпрянських частин.

І в третьому уступі каже: "Загальна кількість вояків наших армій складала біля 85 тисяч. До цього треба ще додати, не менше, як 15 тисяч організованих повстанських відділів (Зелений, Сокіл, Павловський, Шепіль та інші), які діяли за вказівками ШДТ (Штабу Дієвої Армії) Разом 100.000".

До стор. 198. Був у Пікуличах Полк Чорних Запорожців, тільки сотні полку примістили не в касарнях кінного полку, як пише автор, в конюшнях, в яких були двоповерхові нари. Нари зовсім голі на спання козаки не мали ні матраців чі прикривок і всього того, що можна звати постіллю. Та й старшини жили в якомусь ганґарі — височезному бараці.

В. Сімянців

АТОМОВА АТАКА Й ОБОРОНА

На випадок атомової атаки СССР на ЗДА, за даними американського міністерства оборони, згине коло 130 мільйонів американців.

Сьогодні в Вашинґтоні ведеться гостра дискусія за те, чи ЗДА мають видати 30 більйонів долярів на будову оборонної протиракетної системи "Найк X", ракети якої готові до масоваї продукції. Головнокомандування американської армії рекомендує негайно приступити до продукції, а секретар оборони МекНамара є проти продукції тих ракет і розбудови оборонної системи. Дальше, за даними Пентаґону, і при оборонній системі в атомовій атаці згинуло б коло 60 мільйонів населення Америки.

Атомова сила СССР під сучасну пору має приблизно 300 міжконтинентальних балістичних ракет, 250 бомбових літаків далекого засягу і коло 100 ракет на підводних човнах.

"Найк X" — це ціла оборонна система, яка, поза протиракетною зброєю. охоплює ще систему радарну та компютерів.

На випадок атомової атаки перші радари дадуть пересторогу на 15 до 25 хвилин раніше поцілів. Друга радарна система негайно перевірить летючі ракети і передасть інформації до компютерів. Третя радарна система прийме наказ від компютерів і приготовить ракети до вистрілу. В оборонній системі "Найк-Зус" є першою ракетою готовою до вистрілу. Вона, протягом одної хвилини знищить далекосяжну ракету, якої швидкість дорівнює 18 000 миль на годину, на висоті 200 до 400 миль. Другою ракетою в оборонній системі є "Спрінт", незвичайно швидка ракета. Її вистрілюють проти тих ракет, які пройшли крізь оборонну систему "Найк-Зус". Вистрілена ракета "Спрінт" летить із швидкістю понад 300 стіп на секунду.

Б.Сімянців

ОРДЕРИ, ХРЕСТИ І ВІДЗНАКИ УКРАЇНСЬКИХ АРМІЙ в роках 1914 - 1945

В днях 3, 4 і 5 грудня 1965 року у Вашингтоні, Д. К., у Шератон-Парк готелі відбулася виставка американського "Великого Східнього Нумізматичного Т-ва".

Мене попередили мої добрі знайомі, що на цій виставці є й український відділ, де показані наші: хрести, медалі та відзнаки, збірки д-ра Юрія Подлуського. Я вже тоді чув про цю збірку і радо прийняв повідомлення та запрошення гуртом навідатися до доктора Ю. Подлуського. І поїхали ми до Шератон-Парк готелю.

У величезній залі зібрано хрести, медалі, відзнаки і все таке, що до нумізматики належить. Аж кололо в очі від уніформованої сторожі, що й не ховалася зі своїм пильним приглядання гостей при вступі. Та й на всіх проходах, між вітринами було повно сторожів. Стає зрозуміла така обережність: у вітринах лежали експонати оздоблені дорогоцінним камінням, золото блискуче, новеньке. Уже, не кажучи про нумізматичну вартість, сама кількість може бути притягаючою силою для аматорів легкої наживи.

Переглянути все було неможливо, навіть за повних три дні, що тривала та виставка. Перебігли ми ті дорогі вітрини, шукаючи нам найдорожчої. Знайшли. Стримати зворушення тяжко. А це ж на столах, без золота і діямантів, терпіння і кривава наша слава, наша історія.

І скільки заслужених грудей не оздобили ці відзнаки, тих, хто відійшли і не знаючи, що їм та честь належала. І хто їх імена, хто їх могили сьогодні покаже? Чи є хоч якийсь хрест, що відзначує місце, де спочиває Ненагороджений Герой.

Д-р Ю. Подлуський дуже радо розказує, де, як і коли і від кого дістав, той, чи інший експонат. Розказує історію своєї збірки. Це лишити треба йому, він сам має розповісти, як до того всього прийшов.

В розмові довідуємося, що ціла збірка так мовити зареєстрована у виданнях згаданої Нумізматичної Асоціяції.

Тепер переді мною видання цього Об'єднання "Ди Медал Коллектор".

Хай дозволено буде мені дуже коротенько переказати, в якому числі і що аписано про нашу військову нумізматику.

Рік видання 15-тий. Книжка 5-та. Травень 1964. Стор. 5, 6, 7, 8 і 9-та. Фотографія відзнак і виказки Першої Української Дивізії Української Національної Армії та битви під Бродами. Далі опис відзнаки і історії постання 1-ої Української Дивізії Галичина. Закінчена стаття бібліографією.

Рік 15. Книжка 6. Червень 1964.
Стор. 5, 6, 7, 8 і 9. Фотографія відзнаки, виказки і грамоти "Битви під Бродами". Далі опис відзнаки: матеріял, кольори. Подано історію постання 1-шої Дивізії і Дивізії Галичина. Закінчено бібліографією.

Рік 15. Кн. 6-та. Червень 1964. Ст. 2, 3, 4, 5, 6, 7 і 8. На обкладинці портрет генерала Олександра Загродського в уніформі з військовими нагородами та відзнаками.

На стор. 8 - 8 фотографія відзнаки, грамоти, анкети і далі історія Военного Хреста.

Рік 15. Кн. 7. 1964. Стор. 3, 4, 5, 6, 7, 8 і 9 Присвячені всі сторінки "Хрестові Симона Петлюри". На сторінці 8 фотографія Головного Отамана в уніформі. Стор. 4 — фотографія хрестів і мініятюр різних репродукцій. Стор. 7 — грамота 4 Хреста Симона Петлюри. На решті сторінок історія Хреста і коротка біографія Симона Петлюри.

Рік 15. Кн. 9. 9-го вересня 1964. Стор. 9 - 20 присвячені "Орденові Лицарів Залізного Хреста". Подано історію Зимового Походу, історію Залізного Хреста.

Стор. 13. Фотографія грамоти "Залізного Хреста". Стор. 17. фотографія "Залізного Хреста" обох репродукцій. Стор. 19. Фотографія грамоти ген.-полковника Михайла Омеляновича-Павленка, командарма в Зимовому Поході.

Рік 16. Кн. 2. лютий 1965. Стор. 10, 11, 12, 13, 14, 15 і 16 присвячені "Пропам'ятній Відзнаці Української Галицької Армії".

Стор. 12 — Грамота Відзнаки. Всі сторінки виповнені історією Галицької Армії, як рівнож подано вкоротці історичне та сучасне Галицької Землі.

Рік 16. Кн. 3, березень 1965. Стор. 8, 9, 10, 11 і 12 — продовження з попереднього журналу історії Галицької Армії. На стор. 11 і 12 фот. "Пропам'ятної Відзнаки". На стор. 12 подано бібліографію.

Рік 16. Кн. 4-та, квітень 1965. Стор. 16 і 17 фотограф. "Пропам'ятної Відзнаки" продовження з попередніх чисел, кн. 2 і 3.

Рік 16. Кн. 5-та. Травень 1965. Стор. 9 - 20 присвячені "Хрестові Легіону Українських Січових Стрільців" і "Комбатантському Хрестові Українських Січових Стрільців". Перший хрест за роки 1914 - 1918 і другий за роки 1918 - 1920.

Стор. 11, 13, 17 та 19 фотографії двадцяти двох різних відзнак УСС та Хрести легіону УСС. Решта сторінок виповнена історією УСС. Вкінці подано бібліографію.

Рік 16. Кн. 7. Липень 1965. Стор. 18, 19 і 20. Подано історію "Хреста Військових Священників" і дві фотографії цих хрестів.

Отець д-р К. В. Савчук і інж. У. Сластьон подають цікаві оповідання про хрест.

Всі статті-розвідки написані д-ром Юрієм Подлуським, крім останньої.

У всіх описах хрестів, відзнак і медалів подано роки, розміри, матеріял, кольори і розміри металів, що відносяться до стрічок.

Скільки любови і труду треба було вкласти, щоб зібрати матеріял і представити його так, аби дістати стільки сторінок в журналі такої визначної нумізматичної асоціяції в Америці.

Зібрано і оброблено цінний матеріял для історії нашого війська і думаю, що від нас вояків належить пошана і дяка д-рові Юрієві Подлуському.

ВИКРИВАННЯ АТОМОВИХ РОЗРИВІВ

Під сучасну пору техніка поступила вже так далеко, що пробні атомні розриви в окремих країнах світу, сьогодні вже не є ніякою таємницею. Наприклад, ЗДА мають докладні інформації про місця приготувань до пробних атомних розривів. А вже звичайно, кілька годин після такого розриву ЗДА знають силу розриву, радіяцію атомного опаду і, мабуть, з десяток інших цінних відомостей.

Всі ці інформації збираються, в першу чергу, окремими літаками, мілітарними сателітами і всякого роду електронними приладами. Літаки типу "Ю-2", роблять знімки, уможливлюють систематичне слідкування терену кожної країни в світі. Те саме відноситься до мілітарних сателітів. Вони є устатковані в фотоапарати, які з віддалі 100 миль точно фотографують навіть написи на фабриках. Окремі електронні апарати, віддалені тисячі миль від місця розриву, відбирають звукові хвилі, визначуючи точно силу і місце самого розриву. Магнетні апарати визначують забурення в магнетних полях землі; вони теж негайно нотують місце і час атомного розриву. Інструменти, закопані в багатьох пунктах земної кулі, негайно передають інші важливі інформації, нотуючи звукові хвилі передавані почерез земні шари. Літаки типу "Ю2", "РБ 50" і "РБ 57", перелітаючи після розриву через радіоактивні полоси, збирають в спеціяльні фільтри, прикріплені до крил, радіоактивні частки. Досліди над тими частками дають змогу пізнавати рід вибухового матеріялу вжитого в розриві, його кількість, складники тощо.

Сьогодні атомний вибух в Азії не є для атомних експертів ніякою таємницею.

Братство кол. вояків 1-шої УД УНА

СТАНИЦЯ БРАТСТВА В ТОРОНТІ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Й УПРАВА НА НОВУ КАДЕНЦІЮ

На Загальних зборах Станиці Братства І УД в Торонті, на яких було присутніх коло 50 членів, вибрано Управу в такому складі: голова — С. Гуляк, заст. голови — В. Вернга, секретар — С. Чорній, скарбник — Я. Слободян, члени: П. Кудла, І. Церковник, М. Засідко, І. Кушніренко, Р. Колісник.

Представник до КУК — Я. Батюк і Б. Жаровський. Контрольна комісія: Б. Підгайний, М. Мельник, Б. Дусанівський. Представник "Вістей Комбатанта" — І. Шостак.

Рівночасно перевибрано двох членів до "Залізного фонду": Р. Чолкана і Б. Кальбу.

В. ГУЗАР — ЧЕМПІОН У СТРІЛЯННІ

Вже кілька років при Станиці Братства в Торонті існує "Стрілецький гурток", якого ініціятором був Ю. Вільшинський. Кожного року він переводить змагання у стрілянні, не тільки для членів Станиці, але також для молодечих організацій Торонта. Першого року перехідну чашу здобули юні стрільці СУМ, минулого року — Пласту, а тепер приходить черга на ОДУМ.

Цьогорічні змагання для членів Братства, відбулися 5 червня на оселі "Говерля". Трофей і звання чемпіона 1966 несподівано здобув В. Гузар, Голова КУ Канади, побиваючи на кілька очок фаворитів В. Тивонюка й Ю. Вільшинського.

Цікаво теж згадати, що на перших п'ять місць, чотири місця, включно з трофеєм, зайняли кол. артилеристи. Недарма ж у Дивізії співали: "Артилерія стріляє, а піхота на штики..."

Стрілецький спорт дуже цікавий й досить популярний в ЗДА й Канаді, зброя і вияряд не багато коштують, й тому варта, щоб слідами Станиці Торонта пішли інші наші станиці та зорганізували стрілецькі гуртки, організуючи змагання також серед місцевих молодечих організацій.

При цьому треба пам'ятати про одне: в таких гуртках треба краще стріляти, як у Дивізії!

Р. К.

ЮРІЙ ЛОПАТИНСЬКИЙ В ТОРОНТІ

Наприкінці травня ц. р. в Торонті перебував Ю. Лопатинський, заступник голови ОбВУА, представник редакції і адміністрації журналу "Вісті Комбатанта". Користаючи з тієї нагоди, Президія Головної Управи Братства відбула з ним засідання в справах журналу. Узгіднено співпрацю редаґування дивізійної частини, яку веде Президія Головної Управи Братства та адміністрацію для канадського терену. Рішено спробувати друкувати журнал в Торонті, що принесе великі заощадження в коштах друку. Приємно було вітати милого гостя в нашому місті. **(В. Г.)**

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ

11 червня 1966 відбулося у Філядельфії в домівці ЗУАДК-у засідання Головної Управи ОбВУА, на якому були приявні: д-р В. Ґалан, ген. А. Валіський, ген. П. Самутин, М. Алексевич, Й. Вишневецький, І. Данківський, М. Каплистий, Т. Мамчур, Т. Остап'як, І. Кедрин-Рудницький, д-р І. Козак, І. Поритко, А. Маланяк, В. Луцишин, В. Сімянців, О. Тритяк. Приявними були теж голова Головної Управи Братства кол. вояків І УД УНА д-р М. Малецький і член Головної Управи Братства М. Бігус, як також ред. Е. Зиблікевич і ред. А. Кігічак.

Проводив голова Гол. Управи ОбВУА д-р В. Ґалан, секретарював — А. Маланяк. Після відчитання і прийняття протоколу з попереднього засідання з 5 лютого 1966, ред. І. Кедрин-Рудницький склав редакційний і адміністраційний звіт про «Вісті Комбатанта». Д-р М. Малецький запропонував перенести друкування «Вістей К.» до Торонта з уваги на менші кошти та зосередити в Торонті адміністрацію журналу на Канаду. Збоку ОбВУА не було до тієї пропозиції ніяких застережень — технічні подробиці передано до узгіднення з редакцією і адміністрацією журналу. І. Поритко у своєму звіті про Суспільну Службу Комбатанта ствердив рекордовий стан останньої Листопадової збірки на Українського Інваліда, на круглу суму 12.600 дол. Допомоги видано на кругло 6.600 — залишилось покищо кругло 6.000 дол. Загальний стан каси Суспільної Служби Комбатантів — 30.544 дол. Ще нема остаточного звіту про збірку Братства Дивізійників. Д-р В. Ґалан звітував про свою діяльність. Він склав від ОбВУА привіт на конвенції УНСоюзу. Переводив розмови з представником Американсько-Українського Леґіону. Є думка, щоб переводити в тому самому дні й тому самому місці загальні збори ОбВУА і Леґіону. У зв'язку з плянами УКК щодо святкування 50-річчя української революції, д-р Ґалан буде пропонувати УКК, щоб поділити функції — політичні й військові, і все, що стосується військової сторінки святкувань — передати ОбВУА. Д-р І. Козак інформував про Координаційний Комітет українських комбатантських організацій в Нью-Йорку. На 12 листопада плянується спільний бенкет на Свято Зброї.. І. Поритко звертає увагу, що Український Робітничий Союз призначив 300 дол. для Братства кол. УСС, — ОбВУА повинно старатися за субвенції з-зовні, від українських установ. Й. Вишневецький, у касовому звідомленні, ствердив, що вперше наспів приплив від Відділу в Лос Анджелесі. Зате нема ніякого знаку життя від Відділів в Боффало і Ютиці. До Відділу в Лос Анджелесі вступило 17 нових членів. Щодо солідности вплачування внесків до головної каси — на першому місці стоїть Філядельфія, далі йдуть

Нью-Йорк, Ньюарк, Вашинґтон, Балтимор, Честер, Чікаго. Від 4-ох років нема вістки про Відділ в Дітройті. Стан каси кругло 1.500 дол. А. Маланяк, як секретар, має жаль до деяких Відділів, які не відповідають на листи й запити. Д-р М. Рибак склав звіт про Раду Воєнного Хреста (див. на іншому місці).

Безпосередньо після засідання Головної Управи ОбВУА відбулось там же засідання Комітету 50-ліття Збройних Сил України. Д-р Ґалан привітав приявних генералів Валійського і Самутина. Звіт про заснування того Комітету був поміщений у 1 числі «Вістей Комбатанта» за 1966 рік. І. Поритко поінформував, що всі запрошені до Комітету дали свою згоду належати туди. Ген. Самутин хотів би, щоб використати ці роковини для об'єктивного з'ясування історії наших визвольних змагань. Існує багато леґенд, поширено друком різні фальші. Висловлюється за те, щоб сказати мужньо правду про ті події й факти, що їх штучно позолочено. Ред. Кедрин прихиляється до принципу щодо шкідливости бронзування історичних подій, але звертає увагу на труднощі, як практично перевести «відбронзування» так, щоб не дати зброю в руки нашим ворогам. Трудність ще й в тому, що деякі дуже високі наші старшини у своїх працях і споминах також відбігають від історичної правди. Після того сформовано Комітет 50-річчя збройних сил України. (Див. окрема вістка).

У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ СФОРМУВАВСЯ ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ 50-РІЧЧЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УНР

Філядельфія. — В суботу 11 червня, з ініціятиви Головної Управи Об'єднання б. вояків українців в Америці сформувався на нараді колишніх військовиків в домівці ЗУАДК-ту Ювілейний Комітет для відзначення 50-річчя збройних сил УНР. У виконанні принципової постанови, прийнятої на ширшій конференції з 12 березня ц. р., сформовано тепер Президію Ділового Комітету в такому складі: д-р В. Ґалан — голова та заступники голови — Осипа Грабовенська (СУА), інж. Василь Забродський (Братство І УД УНА), Михайло Ковальчин (Т-во б. вояків УПА ім. Чупринки) й Ігор Чума (СУСТА); секретарі: Іван Поритко, Андрій Маланяк і Андрій Кігічак, фінансові референти — інж. Іван Скіра й Юрій Лопатинський. Рішено запросити до Ділового Комітету всіх українських генералів, які живуть у ЗДА: генерали О. Загродський, П. Шандрук, О. Вишнівський, М. Крат, А. Валійський, П. Самутин, О. Мандзенко, В. Герасименко, М. Омелюсік і Д. Жупінас. Будуть там представники всіх комбатантських і молодечих організацій. Покликано теж до життя Редакційно-видавничу Комісію у такому складі: ген. А. Валійський, ген. П. Самутин, І. Кедрин-Рудницький, В. Кедровський, д-р М. Стахів, д-р С. Ріпецький, З. Стефанів і Е. Зиблікевич. Уповноважено д-ра В. Ґалана, щоб він в недовгому часі скликав Редакційно-видавничу Комісію на окрему нараду.

Дописуйте, читайте та передплачуйте «Вісті Комбатанта»!
Це обов'язок українських ветеранів!

Ньюарк, Н. Дж.

ЗУСТРІЧ КОМБАТАНТІВ

Створений Комітет Співпраці Комбатантських Організацій в Ньюарку, Н. Дж., в складі представників: Відділу ОбВУА, Станиці Братства I УД УНА і Відділу кол. Вояків УПА ім. ген.-хор. Т. Чупринки влаштував 8 травня 1966 в Народному Домі 140 Проспект Евию в Ірвінґтоні Товариську Зустріч Комбатантів з своїми родинами. На зустрічі, яка почалась о год. 4:30 попол. явилось поверх 100 осіб при гарно удекорованих столах і по-мистецьки прибраній залі.

Першого з запрошених, о. Юліяна Кочержука, кол. військового капеляна в ранзі сотника, привітали численно зібрані на залі комбатанти грімким, радісним, окликом. Коли вже зібралось численне товариство комбатантів усіх трьох військових з'єднань та засіли за столами, забрав слово голова Комітету майор І. Тарнавський для відкриття зустрічі і привітання зібраних комбатантів і їх родин. Після промови голови прилучились з привітами голова Відділу ОбВУА побр. Д. Хоптяк і відпор. Відділу УПА побр. Мицьо. По привітах, прийнятих оплесками, о. сов. Ю. Кочержук провів молитву і поблагословив приготовану на полумисках перекуску, яку приготовили наші пані під проводом енергійної п. М. Юркевич а її помічницями були в тому ділі пані: Букшованa, І. Сигалів, О. Ліщинська, Н. Голинська, Дзіман і Мицьо. Опісля товстмайстер Д. Ліщинський уділив голос д-рові Р. Криштальському, головному промовцеві, який також цим разом гарно вив'язався з своєї ролі. Опісля виступив ще письменник Я. Ґерус, що відчитав короткий скеч.

Для піддержання настрою і вояцького гумору на залю прийшов рівнож запрошений наш бандурист і співак побр. В. Юркевич, який стрілецькими і вояцькими піснями в супроводі бандури вніс гарний настрій, при чому ціла заля помагала йому рефренами та реаґувала оплесками.

Після гарно переведеної імпрези, голова Комітету подякував усім гостям за численну участь та виконавцям програми вечора, як також побратимові О. Голинському за поміч при влаштуванні імпрези.

О. У.

Нью Гейвен, Конн.

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Дня 8-го травня 1966 р. відбулися Річні Загальні Збори членів Відділу. Відкриваючи збори, майор О. Козловський відмітив, що Відділ нараховує 8 літ свого існування. За цей час Відділ мав свої трудноші. Але ці останні мають всі місцеві організації, навіть численніші членством. Все ж можна констатувати, що наше комбатантське товариство здобуло собі поважну позицію й пошану серед місцевого громадянства. Болючим місцем Відділу є поповнення його рядів, щоб організоване колишнє українське вояцтво могло виказатися солідними кадрами. Тому належить прикласти всіх старань до приєднання досі неорганізованих одиниць, зокрема молоді, яка одержала свій вишкіл в американському війську.

Звіт Управи відчитав побр. Г. Дубно. У свому звіті Управа подала, що протягом року відбуто троє сходин членів та 11 засідань Управи, на яких обговорено обіжники Головної Управи та їх виконання і полагоджено інші організаційні справи. Під час сходни відновлено виголошення коротких доповідей на військові теми. Як щорічно, наш Відділ приймав активну участь в організації на Зелені Свята поминок поляглих та в Листопадовій Академії. Також Відділ висилав своїх делеґатів на різні національні урочистості та збори інших організацій і товариств. Одним з найбільших завдань, яке поставила собі Управа, це було заохочення до організованих спільних виступів всіх комбатантів на терені Нью Гейвену. Тут з признанням відмічено, що ці старання, завдяки зокрема наполегливості побрат. М. Пушкаря, були успішні і є надія, що українські комбатанти на терені Нью Гей-

вену будуть тісно співпрацюватн і відповідно себе репрезентуватн як перед українською спільнотою, так і перед чужннцямн. На закінчення звіту Управн ствердження з жалем, що два довголітні й активні членн Відділу побратнмн д-р В. Білннськнй і інж. Я. Гераснмовнч залншнлн Нью Гейвен і перебралнся на стале перебування в інші осередкн.

Грошеве справоздання подав сотннк І. Стратнчук, а звіт Контрольної Комісії відчнтав побр. О. Сенета. Після днскусії над звітамн, уступаючій Управі уділено абсолюторію і одноголосно схвалено, щобн ті самі органн Товарнства далі велн працю у Відділі.

ПОКЛІН ПОЛЯГЛИМ В НЬЮ ГЕЙВЕНІ

Першнй раз українські ветеранн — Відділ ОбВУА і Станнця вояків І-шої Дивізії УНА в Нью Гейвені спільно улаштувалн поклін поляглнм за волю України. На першнй день Зеленнх Свят в католнцькій церкві Св. Мнхаїла відбулася панахнда, яку відслужнв о. парох шамб. Іван Стах, а церковннй хор під керівннцтвом свого днрнґента п. Шаворського супроводнв прекрасннм співом.

Відтак друга урочнстість відбулася пополудні на місцевому цвннтарі Св. Лаврентія, де на могнлі світл. пам'ятн поручннка УСС і УГА, пнсьменннка Мнколн Матієва-Мельннка, відповідно удекорованої, була відслужена о. шамб. І. Стахом панахнда. Членн Відділу ОбВУА і Станнці вояків І-ої Днвізії УНА підчас панахндн неслн почесну варту. Коротку промову про значення традиції вшанування невідомого воїна, а також згадку на одного з піонерів відновленої української збройної снлн поручника М. Матієва-Мельннка вноголоснв голова Відділу ОбВУА побр. О. Козловськнй. На закінчення урочнстостн відспівано — "Колн вн вміралн"...

Вісім могнл воєнннх ветеранів на цвинтарях Нью Гейвену та дві могнлн в Ансонії було удекоровано українськнми й амернканськнмн прапорцямн і покладено кнтнці квітів.

Лос Анджелес, Каліфорнія.

ВОЯЦЬКИЙ ЧАЙНИЙ ВЕЧІР

Лос Анджелівськнй Відділ Об'єднання бувшнх Вояків Українців (ОбВУА) влаштував 1 травня 1966, о 4-ій годнні пополудні, в залі Українського Культурного Осередку, чайннй вечір.

Вступ на залю був вільннй і не було ніякої грошової збіркн. Вечір відкрнв голова Відділу ОбВУА, інж. Омелян Мнхайло Тншовннцькнй, колншній четар 11-го Стрийського гарматнього полку Української Галнцької Армії. Він прнвітав усіх побратнмів-вояків і їхніх гостей, а між ннмн на першім місці отця мітрата Олександра Довгаля, колишнього старшнну Армії УНР, а тепер настоятеля Української Православної Парохії св. Андрея, отця Мнхайла Колтуцького, пароха Української Католнцької Церкви Рождества Пречнстої Дівн Марії і отця Йосифа Чайковського, колншнього хорунжого УСС.

У вступнім слові голова Відділу ОбВУА подякував громадянству за жертвенність на українськнх воєнннх інвалідів, на якнх мннулого року зібрано 354 дол.

Відтак ансамбль "Богема", відспівав прн акомпаніямапті Р. Еріна трн вояцькі пісні, а А. Прокоповнч вноголосив доповідь: "Українське море".

Після перерви два колншні старшнни Армії УНР, а саме: майор Мнкола Старовійт і підполковннк Грнгорій Маслівець вноголоснли короткі фраґментн своїх воєнннх спогадів, а наша піяністка пані Леся Курнленко відіграла дві стрілецькі пісні. Пізніше голова Відділу ОбВУА інж. Тншовннцькнй прн акомпаніяменті пані Лесі Курнленко відспівав Стеценка "Ой чого тн, дубе", а відтак виголосив гуморнстнчне польське "казанє", яке запам'ятав ще з свого побуту в польськім таборі полоненнх в Тухолі в 1920 р.

На закінчення отець мітрат Довгань висловнв признання організаторам.

Учасннк

ТРАДИЦІЙНІ ПОМИНКИ ПО ПОЛЯГЛИХ

Стараннням Братства "Броди-Лев" і ньюйоркської Станиці Братства І Української Дивізії УНА під протекторатом Крайової Управи того ж Братства, при чинній співучасті Координаційного Комітету Українських та Американсько-Українських Комбатантських і Ветеранських організацій міста Нью-Йорку та молодечих організацій відбулися в Ґлен Спею, Н.Й., під час Зелених Свят в неділю, 29-го травня 1966 на оселі Українського Робітничого Союзу "Верховина" біля символічної могили-пам'ятника традиційні Поминки по поляглих за волю України при участи кругло 300 осіб. Після св. Літургії, що її відслужив Всч. о. Йосафат Кузьмак, ЧСВВ, сформувався похід, на чолі якого маршували прапороносці з державними американським і українським та різними організаційними прапорами. У поході взяли зорганізовану участь здебільшого з прапорами наступні організації: Представництво Виконного Органу УНРади, Головна Управа УНДС, Координаційний Комітет Українських і Американсько-Українських Ветеранських організацій м. Нью-Йорку, Головна Управа і ньюйоский Відділ ОбВУА, Крайова Управа Братства кол. вояків І УД УНА та Станиці цього ж Братства Нью-Йорку і Ньюарку, Братство УСС, Головна Управа Українсько-Американських Ветеранів, станиці тих же Ветеранів ч. 7 Нью-Йорк і ч. 17 Пассейк, Станиця ч. 1619 Американських Католицьких Ветеранів Асторія, Братство "Броди-Лев", Головна Управа Товариства б. вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки, ньюйоркська Станиця Об'єднання кол. вояків УПА, нюйоркський Осередок СУМА, Крайова Пластова Стар-

Українські комбатанти у поході для вшанування поляглих за волю України

шина, Головна Управа ОДУМ, Хор "Думка" з Нью-Йорку та хор Українських Комбатантів міста Нью-Йорку. Головним упорядником був голова Крайової Управи Братства І-ої УД УНА інж. Василь Заброцький, а йому помагали пп. Юрій Юрків та Мирон Заліпський. Похід зупинився біля могили-пам'ятника, де о. Кузьмак відслужив Панахиду за поляглих у боротьбі за волю України. Співав хор "Думка" під орудою мґра Леонтія Крушельницького. Після панахиди проходила світська частина Поминок, яку відкрив коротким словом про значення культу воєнних могил д-р Іван Козак, як голова Координаційного Комітету Українських і Американсько-Українських Ветеранських Організацій, що проводив святом, зокрема згадав він про Головного Отамана Симона Петлюру, під знаком 40-их роковин трагічної смерти якого проходили ці поминки. З черги представники деяких організацій склали на могилі вінки. Короткі промови виголосили: проф. Іван Крамаренко від Представництва Державного Центру УНР з ЗДА, підполк. Петро Самойлів від УНДС, Євген Сагаш від Головної Управи Українсько-Американських Ветеранів Армії ЗДА, Корнель Василик від ньюйоркського Осередку СУМА, Юрій Ференцевич від Крайової Пластової Старшини, Андрій Мицьо від Головної Управи Т-ва б. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки, Микола Француженко від Головної Управи ОДУМ та інж. Василь Заброцький від Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА. Поминки закінчено українським Національним Гимном.

Напередодні згаданої урочистости, тобто в суботу, 28-го травня ц. р. увечорі відбулася тут же Товариська Зустріч колишніх вояків з громадянством, яку відкрив голова Братства "Броди-Лев", д-р Роман Дражньовський. Дальшу програму виповнив концерт Хору Комбатантів м. Нью-Йорку під орудою Євгена Гарасимчука та при фортепіяновому супроводі Тараса Левицького і монтаж присвячений пам'яті поляглих Героїв у виконанні пп.: Марії Лисяк, Лізи Чепіль, Олега Лисяка, і Богдана Паздрія. При фортепіяні була Дуся Гірняк.

Численні фотознімки з Поминок виконав Андрій Малан.

ВІСТІ СУСПІЛЬНОЇ СЛУЖБИ КОМБАТАНТІВ

Від початку зорганізованих збірок в користь українським воєнним інвалідам в 1953 р.. що їх ведуть наші комбатантські організації, в минулорічній листопадовій збірці (1965) осягнено найвищий вислід понад 12.000 долярів, з чого призначено досі допомог (в Европі і Америці) 9.600 долярів.

В черговому числі "Вістей Комбатанта" буде подрібний виказ збірок по окремих громадах, тому просимо три громади, які досі ще не розрахувались, негайно зробити це.

Перший запис в тестаменті на Дар Українському Воєнному Інвалідові зробила бл. п. Марія Танчак з Піттсбурґа на квоту 500.00 долярів. Вічна Їй пам'ять!

Невеликий Відділ ОбВУА в Лос Енджелесі під енергійним проводом свого голови побр. інж. О. Тишовницького працює дуже успішно. У листопадовій збірці, в якій взяли участь найбільше діяльні громадяни тамошньої української громади увінчався добрим вислідом 341.00 долярів. Окремо зібрали: Юрій Федик 60.00, Осип Порайко 51.00, п-ні Галина Білоус 29.50, п-ні Лідія Ємець 28.20, п-ні Анна Микитин 20.00, Микола Старовійт 20.00, інж. Борис Хам 19.00, інж. Олекса Скробко 18.70, інж. Богдан Микитин 10.00, Гліб Старовійт 9.00, п-ні Ірина Сіяк 5.00, Микола Старовійт 5.00, О. Шенкірик 3.50, і інші. Подібні списки жертводавців і висота датків буде подана в Бюлетені УКО в Лос Енджелесі.

Управа

КРАЙОВА РАДА ВОЄННОГО ХРЕСТА ПРИ ГОЛ. УПРАВІ ОбВУА

Із ззідомлення про діяльність КРВХ за час від 15 січня до 11 червня б. р.

В цьому часі Кр. Рада відбула 3 засідання. Два призначені були для перевірки присланих хрестів та грамот, і способові пересилки їх на властиві адреси, одно призначене було для розгляду кореспонденцій та їх полагоджених. В тому часі вплинула лиш одна заява про призначення хреста.

В міжчасі проф, Мацьків і підписаний відвідали двічі поважно хворого члена Кр. Ради інж. Макара Каплистого, інформуючи його про всі справи нашої Головної Управи. (В міжчасі інж. Каплистий видужав).

У згаданому часі прислано з Мюнхену 18 великих і малих хрестів, 35 оригінальних грамот для тих, що вже були давніше хрести одержали та 11 тимчасових посвідок. В останньому транспорті переслано на наші руки 3 хрести, які не були оплачені. Ми їх затримали і просили заінтересованих, щоб заплатили належність. В тому часі вплинуло до нас 27 писем, між ними від п. Тарасюка, завідуючого фінансами УНР. Остаточно устійнено процедуру нашого діяння так, що всі наші письма і гроші пересилаємо на руки п. Тарасюка і ми йому вдячні, що взяв на себе ще додатковий тягар урегулювати справу процедури і приспішити полагодження всіх справ, зв'язаних з В. Хрестами. Ані з полк. Стечишином ,ані з ген. Вовком ми безпосередньо не комунікуємося, маючи за собою гіркий і прикрий досвід.

Ресорт Військових справ має ще поважні залеглості, бо ок. 100 нерушених заяв, поміж якими є 10 побратимів, які вже заплатили належність. Депозитова сума виносить дол.: 120.00.

Наші побратими дуже хвилюються справою швидкого полагодження їх внесків на хрести. Доказом цього є справа перед товариським судом Філядельфійського Відділу ОбВУА, де один наш член у прикрий спосіб заатакував голову того Відділу, мовляв він завинив, що досі йому хреста не призначено. Справу на розправі вияснено, що тут нема ніякої вини ані голови місцевого відділу, ані Кр. Ради В. Х. і побратими погодилися.

З початком червня б. р. Краєва Рада пишучи про біжучі справи до п. Тарасюка, прохала його приспішити висилку вже заплачених хрестів для шістьох побратимів, які мешкають поза Філядельфією. Рівночасно Кр. Рада, вже третій раз прохала остаточно полагодити справу хрестів 4-ох побратимів, які також давно вже за хрести заплатили.

Рівнож дістали ми від сот. Вишневецького запит, що діється зі заявами 11 побратимів, які свого часу внесли були заяви до Від. ОбВУА при Головній Управі. Ми в наших актах маємо в евиденції 5 побратимів, справа яких в ходу, але актів 6-ох ми не одержали. Що з ними сталося, і чому ми їх не одержали, годі нам вияснити. Виходить, що ті побратими повинні зголосити нові заяви.

Стан каси на день 10 червня б. р. виглядає так:

Приходи —	486,53 дол.
Розходи —	229.25 дол.
Сальдо	257.28 дол.

в чому є депозити на хрести у висоті 120.00 дол.

Готівка вложена:

в Щадниці — — — — — — —	144.09
в Кредитівці — — — —	100.00
На руках — — — — —	12.81
Разом:	256.90

Др Микола Рибак
Голова Кр. Ради В. Хреста

Вирівняйте передплату за «Вісті Комбатанта» ще сьогодні!

Ті, що відійшли...

Помолимось за тих, що у розлуці
помруть, відірвані від рідних хат; . . .
Над ними, Господи, в небеснім тверді
простри свої долоні милосерді!

(Ю. Клен)

Ділимося з українським громадянством сумною вісткою, що в ночі з 8 на 9 серпня 1966 року помер у Чікаго наш незабутній Друг і Товариш

пор. СВЯТОСЛАВ ЛЕВИЦЬКИЙ

Покійний народився у Відні 1916 року, гімназію закінчив у Бережанах, після чого студіював на агрономічному відділі Львівської політехніки. Як студент був кількакратно в'язнем польських тюрем. В 1939 - 1941 рр. був активним членом ОУН і вступив у ряди українського леґіону ДУН, де брав участь у боях до 1942 р. По розв'язанні ДУН, був арештований ґештапом зі всіми старшинами й замкнений у тюрмі на Лонцького у Львові. Зі створенням Дивізії "Галичина" вступив у її ряди, де по закінченні артилерійської школи в Чехословаччині, отримав ступінь поручника, і як командир 3 батерії гарматнього полку, брав участь у бою під Бродами. Вирвавшись з окруження під Бродами, вступив у ряди УПА, де вишколював стрілецтво в Любачівщині, на Закерзонні. В серпні 1945 року вийшов із Закерзоння на Захід, і в листопаді 1945 р. прибув до Мюнхену, Німеччина.

Сл. п. Святослав Левицький залишив у Чікаґо опечалену дружину Ірину й двох синів — Ярослава та Олега.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

ТОВАРИШІ ПО ЗБРОЇ

4 липня 1966 у Сиракюзах, Н. Й., помер після довгої і важкої недуги на 79 році життя

Д-р ФРАНЦ СВІСТЕЛЬ

кол. старшина в рядах Леґіону УСС, згодом УГА і Армії УНР, нагороджений Хрестом Симона Петлюри, пропам'ятним Хрестом УГА і пропам'ятною Відзнакою УСС, член ОбВУА, колишній адвокат у Перемишлянах, кол. видатний громадсько-політичний діяч і кол. політв'язень німецького кацету в Освенцімі.

Покійний народився 17 липня 1887 році в Бучачі, Західня Україна. Закінчив правничий факультет університету у Львові із ступенем доктора прав та однорічну торговельну школу у Відні. Вступивши добровільно до Українських Січових Стрільців став там згодом інтендантом, тобто начальником постачання. Після війни вернувся до Бучача. Склав адвокатський іспит і був адвокатом у Перемишлянах до 1935 р., після чого перенісся до Львоваа і став там директором канцелярії керівної тодішньої партії УНДО (Українське Національно-Демократичне Об'єднання). На еміґрації у Кракові був, внаслідок доносу одного провокатора, арештований німцями і перебув 4 роки в концентраційному таборі в Освенцімі, з якого вийшов аж після розвалу Німеччини. У 1950 р. переїхав до ЗДА, до Сиракюз, де знову включився в активне громадське життя.

30 березня 1966 р. у Каламазу, Мич. помер на 79-ому році життя після довгої і важкої недуги

АНДРІЙ ГОЛУБ

кол. полковник Армії УНР, учасник визвольної боротьби України, а зокрема Першого Зимового Походу, лицар Ордену Залізного Хреста, нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним Хрестом, як також високими чужинецькими бойовими відзначеннями, — зразковий член ОбВУА — Відділ Нью-Йорк.

Народився 17-го травня 1887 р. в Лохвиці на Полтавщині. Початкову і середню школу закінчив в родинному місті. Під час революції 1905 р. його батько, Корній Голуб керував селянським повстанням і за це був зі своїми синами покараний засланням, при чому Андрія заслано на 2 роки в Архангельську губернію. При допомозі його дядька, морського капітана Сухомлинова він втік до Владивостоку та під чужим іменем був приділений на службу на пароплаві "Манжур". Після закінчення реченця заслання повернувся додому та небавом був призваний на військову службу і приділений до 8 гусарського лубенського полку. 1922 р. закінчив Юнкерську Єлисаветградську Кавалерійську Школу та одержав старшинський ступінь у тому ж полку. В його рядах перебув першу світову війну, при чому був декілька разів поранений та відзначений ґеорґіївським хрестом і золотою зброєю за хоробрість. Українська революція 1917 р. застала його на румунському фронті. Його полк був швидко зукраїнізований та мав бути переведений у Херсон. Туди послано пок. Андрія Голуба як квартир'єра. По дорозі в Одесі, та відтак у Херсоні він був арештований большевицькою Ч. К. і призначений на розстріл, одначе він встиг втекти. У гетьмана Скоропадського служив начальником кулеметної сотні 57 полку. Коли був наказ йти на з'єднання з ген. Красновим на Дону, він з своєю сотнею залишився у Херсоні аж до приходу Губерніяльного Комісаря УНР. Тут він сформував кінну сотню та на її чолі насаджував у Херсонщині українську владу, зводячи завзяті бої з большевиками та всілякими ворохобниками. Після зради отамана Григорієва та зайняття ним Херсону, полк. Голуб опинився між двома фронтами. Тоді він вирушив зі своєю сотнею у большевицьке запілля. Там перебув серед завзятих боїв та проворного маневрування повних 6 місяців і вкінці перебився до Балти і з'єднався з повстанським загоном отам. Заболотнього. Разом з ним зайняв Балту та держав її аж до приходу Армії УНР. Відтак був приділений з своєю сотнею до Другого Кінного Переяславського Полку, що ним командував полк. Микола Аркас. З цією ж сотнею вирушив у Перший Зимовий Похід та був приділений до Волинської Дивізії, якої командиром був тодішній полковник, тепер генерал Олександер Загродський. Після другої світової війни виеміґрував до ЗДА та поселився в місті Каламазу, Мич., де постигла його смерть. Аж до кінця життя цікавився живо всіми громадськими справами. Належав до ньюйоркського Відділу ОбВУА та був його зразковим членом. Осиротив дружину Марію та доньку Лідію з чоловіком д-ром Романом Флюнтом і двох внуків. Похорон відбувся 2-го квітня 1966 р. в Каламазу з місцевої грецької православної церкви на цвинтар Ривервайд.

Ділимося з нашим членством і українським громадянством сумною вісткою, що 14 липня 1966 р. в Торонті, після довгої і тяжкої недуги, відійшов у вічність кол. голова Крайової Управи Братства кол. вояків І-ої Дивізії Української Національної Армії

сот. МИХАЙЛО БРИҐІДЕР

Покійний народився 24 вересня 1908 році в селі Малашівці на Тернопільщині. Гімназію закінчив у Тернополі, а вищі торговельні студії у Варшаві.

Як поручник резерви польської армії брав участь у війні з Німеччиною в 1939 р. У 1941 р., як сотник, служив у Дружині Українських Націоналістів, командиром якої був Р. Шухевич-Чупринка. В 1943 р. вступає у ряди Української Дивізії "Галичина" і, як єдиний у ній командир-українець куреня піхоти (1-ий курінь 29-го полку) брав участь у боях під Бродами.

По війні брав участь в українському комбатантському і громадському житті в Німеччині, а, після переїзду до Канади, став головою Відділів Ліґи Визволення України в Саскатуні й Торонті, головою Крайової Управи Канади Братства кол. вояків І-ої Дивізії Національної Армії 1963 - 65, головою Спортового Товариства "Україна", заступником голови Торонтського Відділу КУК і заступником управителя Кредитової Спілки "Будучність".

Залишив у Торонті горем прибиту дружину Лідію, сина Андрія і в Англії брата Романа.

Спи спокійним сном, дорогий друже! Хай канадська земля буде Тобі легкою!

Братство кол. Вояків І-ої Дивізії Української Національної Армії

Головна Управа

Крайові Управи Канади і США

Станиця Торонто.

14 липня 1966, у Філядельфії, Па., після важкої недуги помер на 72 році життя

ЛЕВ ЧУБАТИЙ

кол. четар Українських Січових Стрільців, учасник Визвольної війни в рядах Леґіону УСС і УГА, нагороджений пропам'ятним Хрестом УГА і пропам"ятною Відзнакою УСС, діяльний член Братства кол. Українських Січових Стрільців.

Покійний народився 3 березня в селі Колоколин, пов. Рогатин, Західня Україна. Після закінчення середньої школи зголосився у серпні 1914 р. добровольцем до Леґіону УСС та перейшов в його рядах, від листопада 1918 р. в УГА, всю визвольну війну. Варнувшись після польської неволі до Львова — був аж до вибуху другої світової війни одним із найближчих співробітників видавця-власника концерну Української Преси, Івана Тиктора. Похорон відбувся 19 липня 1966 з церкви Царя Христа в Філядельфії на український цвинтар у Факс Чейсі. На Панахиді по Покійному промовляв від Головної Ради Братства УСС ред. Андрій Кігічак.

ПОЖЕРТВИ

на Пресовий фонд „Вістей Комбатанта"

Оцим складаємо сердечну подяку нижче поданим українським підприємствам, які своєю пожертвою допомагають у розбудові нашого журнала.

Рівночасно щиро дякуємо пп. Ст. Гулякові та М. Бігусові, які зайнялися організацією Фонду.

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ
«Вістей Комбатанта»

По $25.00:

PROGRESS REAL ESTATE LTD.
1072 Bloor Street West — Toronto, Ontario — Tel.: LE 4-9286

По $20.00:

R. CHOLKAN & CO. LTD. Realtors — Insurance Agents
527 Bloor St. West — Tel.: LE 2-4404 & 2232 Bloor St. West — Tel.: RO 7-5454
Toronto, Ontario

U B A — TRADING CO. LTD.
420 Bathurst Street — Toronto 2B, Ontario — Tel.: 922-6115
138 Euclid Ave. — Toronto 2B, Ontario.
УКРАЇНСЬКА ГУРТІВНЯ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ

PARKDALE TILE & SUPPLIES
2535 Dundas Street West — Toronto, Ontario — Tel.: 766-3048
ЛЕВ БАБІЙ

TRIDENT INSURANCE SERVICES LTD.
2196 Bloor Street West — Toronto 9, Ontario — Tel.: RO 6-6896
Керівники Спілки: Мирослав ІВАСИКІВ, Роман ГОЛОД, Ярослав КОВАЛЬ.

По $10.00:

DEPENDABLE INSURANCE AGENCY LTD.
567 Bathurst Street — Toronto, Ontario — Tel.: WA 1-9162
ІВАН ЦЕРКОВНИК

ORBIT NOVELTY & GIFT CENTRE
434 Queen Street West — Toronto, Ontario — Tel.: EM 6-4572
ЮРІЙ КАРМАНІН і РОМАН ПАЛАДІЙЧУК

PROMBANK INVESTMENT LTD.
329 Kennedy Avenue — Toronto 9, Ontario

FEDERAL HARDWARE
1475 - 77 Dundas Street West — Toronto 3, Ontario — Tel.: 536-3826
ПЕТРО ГОЛОВАТИЙ

ЯРОСЛАВ Р. БОТЮК
АДВОКАТ і НОТАР
577A Bloor Street West — Toronto 4, Ontario — Tel.: LE 3-1111

LANSDOWNE PHARMACY
819 Lansdowne Avenue — Toronto 4, Ontario — Tel.: 531-7161
Власник: Mгр. Т. ТУРЧИНЕВИЧ

WALTER'S FINE FOODS
Christie & Dupont St. — Toronto 4, Ontario
Власник: ВОЛОДИМИР КУДЛА

ALPHA FUEL CO.
955 Bloor Street West — Toronto, Ontario — Tel.: 532-4044
ЯРОСЛАВ КЛЮЧНИК

ODESSA RADIO & T.V. CO. LTD.
1086 Bathurst Street — Toronto, Ontario — Tel.: LE 7-5191
SALES & REPAIRS

CHRISTIE DRUG STORE
451 Christie Street — Toronto 4, Ontario — Tel.: LE 6-8151
Mгр. ВАСИЛЬ ФЕДОРІВ — власник.

По $5.00:

Д-р МИРОСЛАВ МАЛЕЦЬКИЙ
Business Consultant
Книговедення — Податкові справи
1402 Dundas Street West — Toronto, Ontario — Tel.: 531-3208

WALLACE SMOKE SHOP
654 Lansdowne Ave., — Toronto, Ontario.
Власники: Брати ГУЛЯКИ

J & B VARIETY
130 Lappin Street — Toronto 4, Ontario
Брати ЛАПЧИНСЬКІ

SYNOPSIS

"Are the veterans of the First Ukrainian Division apolitical?" by W. V - a. The author maintains that it is impossible for the former soldiers of the first Ukrainian Division to remain an apolitical organization in regards to the Old Country. The political ideal of Ukrainian independence, its members had fought for, some 20 years ago, has remained unfulfilled This sole fact obliges them as well as other Ukrainian veterans to continue the peaceful struggle by informing the Western World about the conditions in Ukraine under the foreign domination.

In his historical essay **"Ukrainian Armed Services in the Carpatho-Ukraine"**, Augustin Shtefan discusses the origin, development and subsequent vicissitudes of Ukrainian Armed Forces from the ninth century to the first World War. It is well-documented article and written with an evident regard for historical facts.

"In memory of the battle of Brody", by W. Veryha. The article is dedicated in honour of the fallen comrades in arms in the battle of Brody in July 1944, who amidst the most unfavourable circumstances did not hesitate to take arms in order to continue the struggle against the enemy of Ukraine and her people.

In the **"Twenty years after the War"** is author O. Horodysky discusses the lack of memoirs depicting the participation of Ukrainians in the Second World War, especially with the German and Western Allied forces. At the same time he urges that work be started on the history of the 1st Ukrainian Division of the UNA.

"One night in the wasp nest", by M. Prasicky, narrates how a refugee from the Secret Soviet Police spends a night among his pursuers without their knowing anything about his presence.

Olga Yarmak in her memoir **"The death of the colonel Parkhomiuk"** describes the gallant fight of the 6th Ukrainian brigade lead by col. Parkhomiuk with the 24 Red Army brigade in the Proskuriv region on July 6, 1920.

J. Tys-Krochmaluk in his article **"To the Sources of the U.I.A."** comments on an article by J. Liron published in the Manual de informaciones (Buenos Aires), No. 1 - 3, 1966. I. Liron fought the Ukrainian Insurgent Army himself in 1943 - 1950 as an officer of the NKVD and reveals many facts from his own experience.

"Veterans' News concerns us all" is an appeal by Mr. W. Huzar to all Veterans of the First Ukrainian Division to contribute articles of interest for publication, thus making the journal more interesting.

"Standing Committee on Medals and Distinction — First Ukrainian Division". Captain B. Pidhajnyj reports on the activities of this Committee since 1951.

On the eve of the World Congress of Ukrainians, Mr. A. Komorowskyj in **"Let's work with the youth"** reviews past achievements of Ukrainian Veteran Organizations in the free world and urges closer cooperation and liason with our youth organizations.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	2.50 дол.	0.50	ЗДА	4.00 дол.	0.80
Австрія	100 австр. шіл.	20	Канада	4.50 дол.	0.90
Англія	0:10:0	0:2:0	Німеччина	7.25 н.м.	1.25
Аргентина	100 пез.	20 пез.	Франція	12.50 фр.	2.50

U. S. A.: $ 0.80

Canada: $ 0.90

